

Тернопільський національний економічний університет
Навчально-науковий інститут міжнародних економічних відносин
ім. Б. Д. Гаврилишина

Міждисциплінарна курсова робота

на тему:

**«ПОЛІТИКА ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З
КРАЇНАМИ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ
ТОРГІВЛІ»**

Студент(ка) 4 курсу, групи МЕСЕ-41

Цимбалюк І. В.

Галузь знань: 0305 Економіка і підприємництво

Напрямок підготовки: 6.030503 Міжнародна економіка

Фахове спрямування: Міжнародна економіка

Керівник:

к.е.н., доцент

Уніят А. В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії:

_____
_____
_____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	5
1.1. Концептуальні засади розвитку світової економіки	5
1.2. Теоретичні основи співробітництва національних економік	8
1.3. Особливості розвитку країн Північноамериканської зони вільної торгівлі у світовій економічній системі.....	12
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ	18
2.1. Аналіз соціально-економічного розвитку країн Північноамериканської зони вільної торгівлі	18
2.2. Передумови та розвиток зовнішньоекономічних відносин України і країн Північноамериканської зони вільної торгівлі	24
2.3. Динаміка економічного співробітництва України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі.	27
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ	35
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку світової економіки спостерігається поступове збільшення масштабів міжнародних зв'язків країн, що впливає на необхідність визначення нового підходу для аналізу взаємодії національних економік. Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується зростанням масштабів міжнародного кругообігу суспільного продукту і стрімким розширенням міжнародних економічних взаємозв'язків між країнами.

В підсумку вищезазначених явищ країни стають суб'єктами складної системи міжнародних економічних відносин, які динамічно розвиваються в умовах глобалізації світогосподарських процесів, створюючи значні можливості для прискореного розвитку національних економік. Відбувається розширення географії міжнародної економічної взаємодії, мобільність факторів виробництва відбувається в різних видах і формах, що зумовлює необхідність дослідження механізмів міжнародної економічної співпраці, їх складових і тенденцій розвитку в сучасних умовах.

Дослідженню питань розвитку міжнародного економічного співробітництва і регіональної економічної співпраці присвячено праці відомих вітчизняних вчених: В. Андрійчука, В. Будкіна, Л. Волощенко, В. Гончарова, Б. Губського, Н. Комар, А. Кредісова, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, Н. Мікули, А. Мокія, В. Новицького, С. Писаренко, А. Поручника, І. Пузанова, А. Румянцева, М. Румянцева, Г. Савіної, А. Філіпенка, О. Сохацької, А. Уніят, Г. Черніченка, І. Школи, О. Шниркова, М. Янковського та ін.; а також зарубіжних науковців: Б. Балаша, Дж. Данінга, М. Кіндлебергера, П. Кругмана, В. Леонт'єва, Дж. Мілля, Б. Оліна, М. Портера, Д. Рікардо, А. Ругмана, П. Самуельсона, А. Сміта, Г. Спенсера, Я. Тінбергена, Е. Хекшера та ін.

Метою даної роботи є розвиток теоретико-методологічних основ і розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму міжнародного співробітництва України і країн НАФТА.

Мета дослідження зумовлює необхідність вирішення таких **завдань**:

1. Визначити теоретико-методологічні основи міжнародного економічного співробітництва.
2. Розглянути особливості розвитку країн Північноамериканської зони вільної торгівлі.
3. Охарактеризувати передумови розвитку зовнішньоекономічних відносин України і країн Північноамериканської зони вільної торгівлі.
4. Проаналізувати економічне співробітництво України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі.
5. Дослідити можливості покращення ефективності економічного співробітництва України з країнами північноамериканської зони вільної торгівлі.

Об'єктом дослідження є особливості міжнародного економічного співробітництва в сучасних світогосподарських процесах.

Предметом дослідження є політика економічного співробітництва України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження в роботі є положення економічної теорії, теорії міжнародної економіки, наукові праці провідних українських і зарубіжних вчених з питань розвитку світової економіки, міжнародної економічної взаємодії країн.

При здійсненні дослідження використано діалектичний метод наукового пізнання, а також загальнонаукові методи пізнання: метод теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу, метод статистичного аналізу, методи класифікації, ранжування, метод порівняння, метод структурного аналізу та ін.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

1.1. Концептуальні засади розвитку світової економіки

Світова економіка є складною системою. Вся сукупність національних економік пов'язана рухом товарів, послуг і факторів виробництва. На цій основі між країнами існують міжнародні економічні відносини, тобто економічні відносини між резидентами і нерезидентами.

У вітчизняній і зарубіжній літературі існують різні підходи до визначення поняття «світова економіка». Найважливішими з них є[8]:

- Світова економіка – сукупність національних господарств, пов'язаних один з одним системою міжнародного поділу праці;
- Світова економіка – світова система виробництва і фінансових відносин.
- Світова економіка – сукупність національних, державних та недержавних структур, а також їх взаємодія на основі міжнародного поділу праці і політичних контактів. У цьому визначенні світова економіка являє собою єдиний економічний простір (мегаекономіка), в якій діють суб'єкти економічних відносин: національні економіки країн світу; суб'єкти світового бізнесу – транснаціональні корпорації та їх спілки; інститути світової економіки – міжнародні економічні організації.

Розвиток світової економіки розпочався дуже давно. Все почалося з світової торгівлі, яка являє собою сукупність зовнішньої торгівлі усіх країн світу. Жителі першої в світі держави (Єгипет) торгували з сусідніми племенами більше 5 тисяч років тому, купуючи у них дерево, метали, худобу в обмін на продукти ремесла і сільського господарства. Вони також організовували експедиції для економічного освоєння нових земель. У той же

час племена, що жили на території Росії обмінювалися товарами з сусідніми племенами.

До міжнародної торгівлі товарами почали приєднуватись дилери у сфері послуг. Фінікійські та грецькі купці не тільки торгували товарами по всій території Середземномор'я, але і надавали послуги з перевезення вантажів і пасажирів.

Район Середземномор'я і Чорного моря разом із сусідніми країнами Західної Азії стали регіоном світу, де в далекій давнині зародилося ядро світової економіки. Поступово до нього приєднувалися й інші економічні регіони світу – Південна Азія, а пізніше Південно-Східна та Східна Азія, Росія, Америка, Австралія та Океанія, регіони тропічної Африки[8].

Значний внесок у формування світової торгівлі товарами і послугами внесли активне поширення ринкових відносин, Великі географічні відкриття XV-XVII ст., поява в XIX ст. машинної індустрії, сучасних автомобілів і комунікацій.

Експедиції Колумба, Васко да Гама, Магеллана розширювали межі світового ринку в кілька разів, приєднавши до неї нові регіони. Економічні зв'язки з цими регіонами посилились після початку масового виробництва готових виробів в XIX ст, спочатку в Західній Європі, а потім в Північній Америці, Росії та Японії. Це були прості і дешеві споживчі товари. Їх продажу сприяли пароплавство, залізниці, телеграф. В результаті до кінця XIX ст. сформувався світовий ринок товарів та послуг.

В той же час, в світі посилюється мобільність факторів виробництва (капіталу, робочої сили, підприємницьких здібностей, технологій). Потоки економічних ресурсів відбувалися лише в одному напрямку – від найбільш розвинених країн до менш розвинених. Помітним джерелом накопичення капіталу в Америці та Росії були Великобританія, Франція, Бельгія, Голландія та Німеччина, а емігранти з Європи освоїли простори Північної Америки, Південної Африки та Австралії.

Поступово процес переміщення економічних ресурсів став складнішим: капітал, підприємницькі здібності і технології почали не лише імпортувати, а й експортувати помірно розвинені країни і країни, що розвиваються, які також брали активну участь в експорті робочої сили. В результаті, міжнародний рух факторів виробництва стає взаємним.

Після того, як світова економіка розвивалася на рубежі XIX-XX ст., вона зазнала значних змін. В ході еволюції сучасної світової економіки виділяють кілька етапів[8]:

1. Кінець XIX – до початку Першої світової війни. Етап посилення відкритості світової економіки. Переважала сировинна спрямованість світової торгівлі. Проте, частка експорту постійно зростала.

2. Період між Першою і Другою світовими війнами. Характеризується нестабільністю і кризами, що супроводжували розвиток світової економіки. Спостерігається тенденція до автаркії національних господарств і протекціонізм, а також підсилюється зниження ролі експорту.

3. Період 1950-70-их рр. XX ст. Стадія характеризується появою інтеграційних об'єднань, процесом транснаціоналізації, активним рухом технологій, підприємницьких здібностей і капіталу, відновленням світового ринку позичкового капіталу. Соціалістичні держави почали відігравати особливу роль в світовій економіці.

4. Період – 1980-90-их рр. Розвинені країни переходять в епоху постіндустріалізації, багато країн подолали відставання в економіці, колишній комуністичний блок переходить до ринкової економіки.

5. Кінець XX – початок XXI ст – нинішній етап формування світової економіки. Він відрізняється підвищеною мірою розвитку географічного простору, формуванням міжнародних продуктивних сил, посиленням економічної взаємодії і взаємозалежності.

1.2. Теоретичні основи співробітництва національних економік

У контексті глобалізації, інтенсифікація взаємозалежності економік і технологічний розвиток, економічне співробітництво, у всіх його формах, стало «об'єктивною необхідністю» економічного розвитку. Крім того, економічне співробітництво визначається як основний метод в підході до вирішення проблем людства в міжнародному середовищі (охорона навколишнього середовища, доступ до природних ресурсів, харчових продуктів, нерівномірний розвиток, та інше). Економічне співробітництво визначається як складова частина міжнародного співробітництва, яке спрямоване на створення умов, що полегшують процес комерційної і фінансової інтеграції в міжнародному середовищі шляхом здійснення дій, покликаних принести непрямі середньо- та довгострокові економічні вигоди. У цьому сенсі економічне співробітництво не обмежується питаннями пов'язаними лише з торгівлею, воно також включає в себе широке коло аспектів, таких як промислове співробітництво, наукові дослідження та інновації, наукові обміни і створення наукових і економічних комісій та комітетів.

Економічну співпрацю визначають як форму міжнародного співробітництва з метою отримання взаємних переваг за рахунок спільного використання фінансових, матеріальних і технологічних ресурсів усіх партнерів. Існує відмінність між трьома аспектами економічного співробітництва[17]:

- в широкому розумінні;
- у вузькому розумінні;
- і, в певній сфері діяльності.

Таким чином, в широкому розумінні, міжнародне економічне співробітництво це обмін діяльністю в різних областях і країнах, що охоплює міжнародну торгівлю, співробітництво в галузі виробництва, науково-

технічне співробітництво, міжнародні перевезення, туризм, фінансові відносини та інше.

У вузькому розумінні, міжнародне економічне співробітництво можна визначити як форму співпраці, між двома або більше країнами або юридичними особами з різних країн, різними способами, з метою досягнення певних промислових, сільськогосподарських, комерційних, науково-технічних, туристичних та інших цілей. У цьому сенсі економічне співробітництво не є комерційним обміном або передачею товарів, послуг і капіталу з однієї країни в іншу, але являє собою загальне використання ресурсів і засобів усіх партнерів.

Процес визначення міжнародного економічного співробітництва можна розділити на три етапи[17]:

- на першому етапі, економічне співробітництво визначають за економічними відносинами з колишніми колоніями, що потребує зовсім іншого підходу.
- На другому етапі до концептуалізації економічного співробітництва відносять вирішення невідповідностей в міжнародній економіці.
- На третьому етапі, міжнародне економічне співробітництво ідентифікують як «функціональну, прагматичну співпрацю».

Економічне співробітництво не є одновимірним поняттям, воно передбачає багатоаспектний підхід і, в той же час, сторони, що беруть участь мають складні відносини.

Міжнародне економічне співробітництво являє собою дво- і багатосторонні відносини між різними суб'єктами, з метою отримання загальних результатів, що в сумі кращі, ніж по окремоті, за рахунок виконання на договірній основі заходів, пов'язаних з ним (у сфері виробництва, наукових досліджень, передачі технологій, торгівлі та послуг).

Розвиток процесу економічної співпраці підкреслює рух від ізоляції і короткострокових економічних дій до складних та довгострокових економічних відносин. Концепції економічного співробітництва можуть бути

ідентифіковані на мікроекономічному та макроекономічному рівні. Ці два типи співпраці мають не лише спільні, але й відмінні риси. Обидва типи засновані на принципах міжнародного права, включають незалежність сторін і складні економічні відносини.

Коли розглядаються всі основні фактори і довгострокові переваги, співпраця залишається єдиним раціональним і найприбутковішим способом для всіх партнерів. У той же час, співпраця не є простим терміном, вона розробляє науково обґрунтовану поведінку, що також є дієздатною з політичної точки зору, необхідною для органічного збільшення світової системи.

В свою чергу, теорія міжнародних відносин визначає два різних уявлення про економічне співробітництво: реалістичне і ліберальне. З точки зору реалістичного підходу, в міжнародній системі, яка характеризується «анархічною ієрархією», економічне співробітництво сприяє існуванню «гегемона-керівника». З точки зору лібералів, роль держави полягає в захисті ринку і економічної свободи шляхом надання послуг, що недоступні в приватному секторі. У міжнародній економіці, де немає таких формальних меж захисту, держави повинні співпрацювати, щоб сформувати таку структуру. Останнім часом кількість міжнародних економічних установ зростає і їх мета полягає в тому, щоб забезпечити розвиток діяльності в інституційній економіці.

Що стосується суперечок між реалістами і лібералами про роль відносних переваг в рамках економічного співробітництва, Ліберман (1996) зазначив, що багатополлярність міжнародної системи робить проблематичними відносні переваги в рамках комерційних відносин між конкуруючими державами. Як приклад, він наводить німецько-англійські відносини між 1890 і 1914 рр. і американсько-японські між 1931 і 1941 рр., відповідно, тому що вони тільки обмежили комерційний момент до початку військового спалаху. Проте, в той же час, автор підкреслює важливість відносних переваг в біполярній системі, коли економічні вигоди можуть

перетворитися в військову міцність, як і у випадку холодної війни, коли США обмежили торгівлю з Росією в 1950-і і 1960-і роки. Снідал (1991) також погоджується з цим, показуючи, що існує можливість розвитку співпраці навіть в умовах зацікавленості відносними вигодами[17].

Однак, співпраця є досить складним процесом, так як несе певні витрати, а надходження іноді можуть бути не настільки прибутковими, як залучені ресурси. Політичні витрати міжнародного співробітництва в сфері фінансової політики є досить високими, враховуючи внутрішній тиск груп інтересів та комерційних об'єднань зумовлюють їх рідкість. Крім того, ігнорування внутрішнього розміру може призвести до слабших результатів, ніж відсутність міжнародного співробітництва. Також, співпраця може призвести до небажаних наслідків для тих, хто бере участь у випадку коли невідомо хто приймає рішення з точки зору розвитку її економічних систем. Проте, партнерська модель ставить за мету, досягнення в середовищі в якому економічні взаємозалежності сильніші ніж будь-коли, ізоляції і відмови від співпраці, ставить під загрозу розвиток і навіть виживання в даному середовищі.

При аналізі міжнародної співпраці не можна нехтувати внутрішнім розміром. Це стосується становища з внутрішніми проблемами, що може визначати складнішу, безкомпромісну позицію щодо переговорів з міжнародного економічного співробітництва. В результаті утвориться замкнуте коло, в якому економічне співробітництво буде зменшуватись, а конфлікти зростатимуть. Проте, виявлення і ліквідація джерел, що підсилюють конфлікт може перетворити ініціативу в галузі співробітництва в засоби досягнення національних цілей[17].

Крім того, економічне співробітництво сприяє зменшенню конфліктів і створенню стабільного середовища, шляхом непрямого сприяння політичному примиренню, стабільності і співпраці, як у випадку Європи після Другої світової війни. Регіональне співробітництво, шляхом інтенсивного економічного співробітництва, сприяло не лише відновленню

Європи після Другої світової війни, а й довгостроковому процвітання, що призвело до відновлення системи стабільності і безпеки, яка здавалося вже неможлива для понівеченої конфліктами Європи. Крім того, в контексті нових геополітичних реалій, двосторонні і регіональні відносини економічного співробітництва побудували стратегічну орієнтацію на сприяння безпеки, за відсутності консолідації нових безпечних альянсів. Ідея регіонального економічного співробітництва дає можливість державам подолати обмеження, пов'язані з відносно невеликими розмірами їх ринків та низькою купівельною спроможністю в їх економіці, а також зменшення конфліктів.

1.3. Особливості розвитку країн Північноамериканської зони вільної торгівлі у світовій економічній системі

Інтеграційний процес в Північній Америці розвивався в умовах поступового зближення національних економік США, Канади та Мексики. Особливість цього процесу полягала в тому, що його передумови створювалися приватним капіталом, ТНК переважно США, які досить активно проникали як в канадську, так і в мексиканську економіку.

НАФТА є комплексною угодою про зону вільної торгівлі, що складається з трьох самостійних двосторонніх угод між США і Канадою, між США і Мексикою, між Мексикою і Канадою. Перша угода вступила в дію 1 січня 1989 р., дві останні угоди діють з 1 січня 1994 р. в рамках НАФТА[14].

Дана Угода створила найбільшу в світі зону вільної торгівлі, з чисельністю 469 млн. чоловік, і обсягами сукупного ВВП 18683,5 млн. дол. США. На відміну від Європейського Союзу, де ініціатива про створення інтеграційного угруповання йшла зверху, тобто від вищих органів влади країн-учасниць, в Північній Америці інтеграція йшла знизу до гори, мається на увазі, що співпраця американських і канадських компаній отримала закріплення на міждержавному рівні (макрорівні).

Угода про створення НАФТА – результат тривалого зближення цих країн, особливо США і Канади, до торгівельно-економічного та політичного об'єднання. Протягом ХХ ст. поступово розмивались економічні кордони між США та Канадою шляхом відносної лібералізації руху товарів, капіталу і робочої сили. Якісна зміна економічного співробітництва між США і Канадою відбулася в 1988 році, коли на міждержавному рівні укладено американо-канадську угоду про вільну торгівлю (ФТА), покликану забезпечити канадським товарам гарантований і привілейований доступ на внутрішній ринок США. В таблиці 1.1 зазначені основні етапи розвитку торгівельно-економічних відносин в Північній Америці.

Таблиця 1.1

Етапи розвитку торгівельно-економічних відносин в Північній Америці[14]

Період	Угода	Основна ідея
1947 р.	Прийняття «Плану Еббота»	Стимулювання інвестицій США в перодові галузі канадської економіки
1959 р.	Угода про спільне військово виробництво	Запровадження американських стандартів в канадське виробництво військової техніки
1965 р.	Угода про лібералізацію торгівлі продукцією автомобілебудування (Автопакт)	Стимулювання інтеграції багатьох інших галузей. Прагнення до лібералізації ринку товарів і капіталу
Кінець 1970-их рр.	Лінія на організацію торгівельно-політичного об'єднання США, Канади і Мексики	Спочатку – енергетичний союз трьох країн. З 1979 року вивчаються перспективи створення Північноамериканської зони вільної торгівлі
1988 р.	Американсько-канадська угода про вільну торгівлю (ФТА)	Формування зони вільної торгівлі між двома країнами протягом 10 років.
1992 р. (1994 р.)	Підписана (вступила в дію) Угода про створення Північноамериканської зони вільної торгівлі (НАФТА)	Формування зони вільної торгівлі товарами між трьома країнами, розгляд питань щодо торгівлі послугами, переміщення інвестицій, прав інтелектуальної власності.

Ключові положення Північноамериканської угоди про вільну торгівлю проаналізовані в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Ключові положення НАФТА [16]

Аспекти підприємницької діяльності, що регулюються угодою про НАФТА	Ключові моменти Угоди
Доступ до ринків	<p>Відміна всіх митних зборів на товари, якими торгують між собою США, Канада і Мексика.</p> <p>Поступове скасування значної кількості нетарифних бар'єрів в торгівлі товарами та послугами.</p> <p>Захист північноамериканського ринку від експансії азіатських і європейських компаній, що намагаються уникнути американських зборів шляхом реекспорту своїх товарів в США через Мексику.</p>

Продовження табл. 1.2

Інвестиції	Пом'якшення режиму для північноамериканських капіталовкладень в Мексиці. Лібералізація діяльності американських і канадських банків на фінансовому ринку в Мексиці. П'ять основних принципів захисту іноземних інвесторів і їх інвестицій в зоні вільної торгівлі: недискримінаційний режим; зняття особливих вимог до інвестицій чи інвесторів; вільне переміщення фінансових засобів, що мають відношення до інвестицій; експропріація лише у відповідності до міжнародного права; право звертатися в Міжнародний суд у випадку порушення Угоди.
Державні закупівлі	Встановлення справедливих правил для здійснення державних закупівель
Права інтелектуальної власності	Посилення захисту прав на інтелектуальну власність. Визначений універсальний підхід до запобігання неконкурентних і монопольних дій. Запроваджені найвищі в світі норми захисту прав на інтелектуальну власність, включаючи авторські права, патенти і товарні знаки.
Вирішення суперечок	Створення американсько-канадської арбітражної комісії і механізму для врегулювання суперечок.
Послуги	Покращення і розвиток торгівлі послугами. НАФТА охоплює всі види послуг, включаючи фінансові.
Тимчасовий в'їзд для бізнесменів	Переміщення представників ділових кіл.

До моменту створення НАФТА економічні системи США, Канади, Мексики були в значній мірі зв'язані між собою. Наприклад, Канада від 75% до 80% всього експорту реалізовує на території США. Прибуток від експорту Канади в США складала близько 20% ВВП Канади в середині 1996-х років. А також, 75% із усіх іноземних інвестицій в економіку Канади є американськими. Канадські інвестиції в американську економіку складала, в середині 1990-х років, 10%. Крім того, 70% мексиканського імпорту йшло в Америку, а 65% американського експорту йшло в Мексику[22].

Саме утворення НАФТА призвело до підвищення інвестиційного клімату канадської економіки для іноземних інвесторів. Говорячи, про наукову сферу, сферу високих технологій лідируючі позиції належать США, хоча Канада й поступається Америці, але все ж таки відрізняється достатньо розвинутими техномісткими відгалуженнями. Наприклад, в Мексиці

розвивається та набирає широких темпів збірне виробництво на підприємствах макіладорас, розміщених на америко-мексиканському кордоні.

На відміну від Європи, де з моменту підписання Вестфальського миру, ще в кінці 17 століття, виникло розуміння необхідності балансування сил, при якому жодна з націй не займе лідируючого стану, США виступають у ролі головного захисника демократичних свобод в світі. Якщо розглядати Європейський Союз, то з початку інтеграційних процесів ніколи не було гегемонії будь-якої з країн, лише коаліція інтересів великих та малих членів, то в Північній Америці цей баланс сил був неможливим з ранніх стадій регіональної інтеграції. В середині 60-х років США підписали двосторонню угоду з Канадою, з приводу стимулювання співпраці в автомобільній промисловості, і з Мексикою по відкриттю збірних підприємств макіладорас вздовж мексиканського кордону, з метою зниження побічних ефектів підприємства трудомісткої продукції, завдяки найманій дешевій робочій силі. Таким чином, викликана асиметричність зовнішньоекономічних зв'язків в Північній Америці склалася історично[14].

Торгівельно-економічні відносини Мексики і Канади сильно поступаються за глибиною і масштабами канадо-американським і мексико-американським економічним зв'язкам. Канада і Мексика є скоріш за все конкурентами, у випадку залучення іноземних інвестицій від США. Завдяки динамічному темпу зростання показників таких як, взаємний товарообіг, інвестиції, постійно зростаючих об'ємів, відбувається зниження асиметричності в рамках НАФТА.

Варто згадати, як відмінність від Європейської інтеграції, є те що, кожна з країн-учасниць вживала спроби «розширення» НАФТА в односторонньому порядку, тобто надавали режим зони вільної торгівлі третім країнам. Прикладом цього може слугувати, зона вільної торгівлі між США, країнами центральної Америки і Домініканською Республікою (КАФТА), де США запропонували такі ж самі умови, як із партнерами

НАФТА. НАФТА – це угода ,що надає безліч позитивних факторів для розвитку країн цього об'єднання, та має значний вплив на кожну з країн.

Загальний чистий вплив НАФТА на економіку США був відносно невеликим, в першу чергу тому, що загальний обсяг торгівлі як з Мексикою та Канадою становив менше 5% ВВП США під час вступу в НАФТА. Тому що багато, якщо не більшість, з економічних ефектів прийшли в результаті американсько-мексиканської лібералізації торгівлі, важливо також взяти до уваги, що обсяг двосторонньої торгівлі з Мексикою склав ще менший відсоток від ВВП (1,4%) в 1994 році. Таким чином, будь-якої зміни в структурі торгівлі не буде очікуватися, а будуть значні зміни відносно економіки США в цілому. Одне з основних завдань при оцінці НАФТА відокремити ефекти, які прийшли в результаті угоди з іншими чинниками.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ

2.1. Аналіз соціально-економічного розвитку країн Північноамериканської зони вільної торгівлі

НАФТА створила найбільшу в світі зону вільної торгівлі, що охоплює 450 млн. осіб. Це економічний локомотив з 21,8 трлн. дол. ВВП. Це тому, що вона пов'язує економіку США (18,0 трлн. дол.), Канади (1,6 трлн. дол.) і Мексики (2,2 трлн. дол.). Ця торгова площа є більшою за економіку Європейського Союзу, що включає 28 країн[5].

В період з 1993 по 2015 рр., торгівля між трьома членами зросла в чотири рази, з 297 млрд. дол. до 1,14 трлн. дол. Це збільшило економічне зростання, прибуток і робочі місця для всіх країн-членів НАФТА. Також, відбулося зниження цін для споживачів.

Протягом даного періоду, США збільшили експорт товарів з 142 млрд. дол. до 517 млрд. дол., що становить третину від загального обсягу експорту. Канада (280 млрд. дол.) та Мексика (236 млрд. дол.) є найбільшими партнерами в експорті США в 2015 році. Імпорт до Канади (295,2 млрд. дол.) і Мексики (294,7 млрд. дол.) збільшився з 151 млрд. дол в 1993 році до 590 млрд. дол. в 2015 році, що становить 26% від загального обсягу імпорту товарів США[6].

НАФТА збільшила торгівлю за рахунок усунення всіх тарифів між трьома країнами, а також, створила угоди про міжнародні права для бізнес-інвесторів. Це знизило вартість торгівлі та стимулювало зростання інвестицій, особливо для малого бізнесу. Зниження тарифів і цін на імпорт, зменшило ризик інфляції і дозволило ФРС зберегти відсоткові ставки на низькому рівні. Це особливо важливо для цін на нафту, оскільки нафта займає найбільший обсяг імпорту Америки.

У 2015 році США імпортували нафти на 144,2 млрд. дол. з Мексики і Канади. Завдяки збільшенню в США виробництва сланцевого масла, цей показник знизився з 157,8 млрд. дол. в 2007. НАФТА знизила залежність США від імпорту нафти з країн Близького Сходу і Венесуели. Це було важливо, коли США заборонили імпорт нафти з Ірану. Оскільки, Мексика та Канада є дружніми країнами, а інші країни-експортери нафти, такі як Венесуела і Іран, використовували нафту як політичну шахову фігуру[6].

НАФТА знизила ціни на продукти харчування. Імпорт продовольства склав 39,4 млрд. дол. в 2013 році, в порівнянні з 28,9 млрд. дол. в 2009 році. Знизилися ціни на свіжі овочі, шоколад, фрукти (крім бананів) і яловичину[1].

НАФТА збільшила економічне зростання США на 0,5% в рік. Найбільшу вигоду отримали сільське господарство, автомобілебудування і послуги. Американський експорт сільськогосподарської продукції до Канади і Мексики зріс на 156%. Це в порівнянні зі збільшенням на 65% експорту сільськогосподарських продуктів до решти світу. Експорт сільськогосподарської продукції лише до Канади і Мексики перевищує експорт до наступних шести найбільших ринків разом узятих. Загальний обсяг експорту сільськогосподарської продукції у 2015 році становив 39,4 млрд. дол[18].

НАФТА збільшила експорт сільськогосподарської продукції, тому що на нього усунули високі мексиканські тарифи. Мексика є головним партнером для США в експорті яловичини, рису, соєвого борошна, кукурудзяних підсолоджувачів, яблук і бобів. Та є другим за величиною партнером в експорті кукурудзи, соєвих бобів та олії[4].

НАФТА модернізувала автомобільну промисловість США за рахунок консолідації виробництва і зниження витрат. Більшість автомобілів вироблених в Північній Америці зараз мають частини отримані з усіх трьох країн. Підвищення конкурентоспроможності дозволяє зменшувати японський імпорт. Мексика експортує в США більше автомобілів, ніж Японія. До

рецесії, Японія експортувала вдвічі більше, ніж Мексика. До 2020 року Мексика вироблятиме 25% всіх північноамериканських автомобілів[3].

НАФТА збільшила експорт американських послуг до Канади та Мексики з 25 млрд. дол. в 1993 році до піку 106,8 млрд. дол. в 2007. Криза значно вплинула на фінансові послуги. До 2009 року вони зросли лише до 63,5 млрд. дол. До 2012 року експорт послуг зріс до 88,6 млрд. дол.

Більше 40% американського ВВП становлять послуги такі, як фінансові послуги і охорона здоров'я. НАФТА усуває торгові бар'єри в більшості секторів послуг, які регулюються угодою. Угода вимагає, щоб уряди публікували всі правила, зниження прихованих витрат та ведення бізнесу.

НАФТА створила 5 млн. нових робочих місць в США. Американські виробники додали більше 800 тис. робочих місць в період з 1993 по 1997 рр. це тому, що в 2014 році обсяг експорту виробників становив 487 млрд. дол., що давало 40 тис. дол. доходів від експорту для кожного робітника[2].

Навіть імпорт від партнерів по НАФТА створив робочі місця. Оскільки, близько 40% американського імпорту з Мексики виникало з американських компаній. Вони розробляли продукцію на внутрішньому ринку, а потім переміщали деяку частину процесу виробництва в Мексику. Без НАФТА, дане виробництво відбувалося б в Китаї[3].

Від прийняття НАФТА, потік прямих іноземних інвестицій в Канаду та Мексику збільшився більш ніж втричі, та досягнув 452 млрд. дол. до 2012 року. Це збільшило прибуток американських підприємств та надало більше можливостей для розвитку і вивчення ринків. Канадські та мексиканські ПІІ в США зросли до 240,2 млрд. дол., в порівнянні з 219,2 млрд. дол. у 2007. Ці додаткові інвестицій в основному пішли на виробництво, страхування і банківські компанії.

НАФТА захищає інтелектуальну власність, це допомогло інноваційному бізнесу боротися з піратством. Що в свою чергу стимулювало ПІІ, оскільки компанії знали, що міжнародне право захищатиме їхні права. НАФТА знижує ризик інвесторів, гарантуючи їм ті ж юридичні права, що і

місцевим інвесторам. Завдяки НАФТА, інвестори можуть подавати судові позови проти уряду, якщо він націоналізує свою промисловість.

Зростання канадського експорту товарів до США у 2015 році в порівнянні з 1993 роком становило майже 4,6 %. У 2015 році двостороння торгівля товарами між Канадою та Мексикою досягла 37,8 млрд. канадських доларів. У 2015 році близько 78% загального експорту товарів Канади припадає на країни-партнери НАФТА. В 2015 році, в порівнянні з 1993 роком, загальна торгівля товарами між Канадою та США збільшилась більш ніж вдвічі. Торгівля між Канадою та Мексикою зросла більше, ніж у 8 разів, за аналогічний період[12].

Торгівля товарами та послугами між Канадою та США у 2015 році досягла майже 881 млрд. канадських доларів. Канада є другим за величиною ринком для американського експорту послуг. Торгівля послугами досягла більше 122,8 млрд. канадських дол. у 2015 році, що на 205,1% більше ніж у 1993 році. США є лідером для експорту канадських товарів у 2015 році, і є найбільшим постачальником товарів до Канади. Канада є основним іноземним постачальником енергоносіїв в США (в Мексику – 4-а), і є найбільшим кумулятивним джерелом прямих іноземних інвестицій в США.

У період з 1993 по 2015 рр., торгівля товарами між Канадою та Мексикою зросла більше ніж у 8 разів, досягнувши 37,8 млрд. канадських дол. у 2015 році, що становило 10,1% середньорічного темпу зростання. Торгівля послугами між Канадою та Мексикою, за період існування НАФТА зросла в 6 разів, до близько 3,9 млрд. дол. у 2015. У 2015 році Мексика стала 3-тім за величиною торговим партнером Канади, 3-тім за величиною постачальником і 5-тим за величиною ринком для торгівлі товарами[12].

Підвищена економічна активність і виробництво в регіоні внесли свій вклад в створення робочих місць для канадців, де 1 з 5 робочих місць пов'язане з експортом. З додаванням близько 5,2 млн. робочих місць в період з 1993 по 2015 рр., рівень безробіття в Канаді знизився з 11,4% (1993 р.) до 6,9% (2015 р.).

Положення НАФТА забезпечили більшу визначеність і стабільність для прийняття інвестиційних рішень і сприяли підвищенню інвестиційної привабливості Канади для іноземних інвесторів, забезпечуючи більше можливостей для канадців інвестувати в економіку партнерів НАФТА.

Наприкінці 2015 року прямі іноземні інвестиції в Канаду з США становили 387,7 млрд. канадських дол., в той час як Канада інвестувала 463,3 млрд. канадських дол. в економіку партнерів НАФТА. Канада і США мають одні з найбільших в світі інвестиційні відносини з двостороннім потоком інвестицій на загальну суму майже 836,2 млрд. канадських дол. у 2015 році. Канадські інвестиції в Мексику різко зросли з вступом в силу НАФТА, досягнувши 14,8 млрд. канадських дол. у 2015 році, в порівнянні з усього лише 530 млн. дол. у 1993 році[7].

Мексиканська економіка тісно пов'язана з економікою США, через сильні торгівельні та інвестиційні зв'язки між двома країнами. В останні роки економічне зростання було повільним і прогноз на найближчі кілька років передбачає подальше повільне економічне зростання через очікуване уповільнення економіки США, а також слабкі місця організаційної структури Мексики.

Мексика є одним з найбільш важливих торгових партнерів США, займаючи друге місце серед експортних ринків США, а також третє місце в загальному обсязі торгівлі США (експорт плюс імпорт). В рамках НАФТА, США і Мексика розробили значні економічні зв'язки. Торгівля між двома країнами збільшилась більш, ніж в три рази з моменту набуття чинності угоди в 1994 році. Мексика посідає друге місце за величиною економіки в Латинській Америці, після Бразилії. Населення становить 124 млн. осіб, що робить її найбільш густонаселеною іспаномовною країною в світі[19].

ВВП Мексики, в 2015 році, становив 1,2 трлн. дол., що становить близько 6% американського ВВП (17,9 трлн. дол.). Мексиканська економіка в значній мірі залежить від США, як експортний ринок. В 2015 році обсяг

експорту склав 36% від ВВП, і близько 80% мексиканського експорту реалізується в США.

Зовнішня торгівля товарами США та Мексики різко збільшилась з утворенням НАФТА, американський експорт до Мексики збільшився з 41,6 млрд. дол у 1993 році (за рік до вступу НАФТА в силу) до 240,3 млрд. дол. в 2014 році, збільшення становило 478%. У 2015 році падіння цін на нафту призвело до зниження вартості експорту товарів до 236,4 млрд. дол. Вартість імпортованих до Мексики товарів збільшився з 39,9 млрд. дол. в 1993 році до 295,7 млрд. дол у 2015, збільшившись на 639%[19].

У сфері послуг, обсяг торгівлі між США і Мексикою значно нижчий, хоча він також швидко зростає. Американський експорт послуг до Мексики склав 31,5 млрд. дол. у 2015, в порівнянні з 14,2 млрд. дол. в 1999 році. В той час, як імпорт був оцінений в 21,9 млрд. дол. в 2015, в порівнянні з 9,7 млрд. дол. в 1999 році.

В 2015 році в структурі американського імпорту з Мексики переважали: автотранспортні засоби (50,5 млрд. дол.), деталі автотранспортних засобів (43,7 млрд. дол.), комп'ютерне обладнання (17,7 млрд. дол.), аудіо- і відеоапаратура (17,7 млрд. дол.), засоби зв'язку (13,3 млрд. дол.), а також нафта і газ (12,5 млрд. дол.). Після різкого зниження в 2009 році, викликаного глобальним економічним спадом, американський імпорт з Мексики збільшився з 176,5 млрд. дол. в 2009 до 294,2 млрд. дол. в 2014 році. Імпорт нафти і газу з Мексики різко знизився з 39,6 млрд. дол. в 2011 році, до 12,5 млрд. дол. в 2015.

Передові позиції в американському експорті до Мексики займають: деталі автотранспортних засобів (23,8 млрд. дол.), комп'ютерне обладнання (16,3 млрд. дол.), нафта і вугільна продукція (15,4 млрд. дол.), напівпровідники та інші електронні компоненти (13,9 млрд. дол.), основні хімічні речовини (8,5 млрд. дол.), а також смоли та синтетичні продукти (8,2 млрд. дол.)[19].

Обсяг прямих іноземних інвестицій є невід'ємною частиною економічних відносин США та Мексики після укладення НАФТА. США є найбільшим джерелом ПІІ в Мексиці. Потік американських ПІІ збільшився з 17,0 млрд. дол в 1994, до 92, 8 млрд. дол. в 2015 році. В той час як мексиканські ПІІ в США значно нижчі, ніж інвестиції США в Мексику. Проте вони також зросли з укладенням НАФТА, досягнувши 16,6 млрд. дол. в 2015 році[19].

2.2. Передумови та розвиток зовнішньоекономічних відносин України і країн Північноамериканської зони вільної торгівлі

2015 рік показав зовнішню політику України під знаком єдності, щодо бачення та здійснення стратегічної політики щодо Канади. Інтенсивні взаємозв'язки на найвищому рівні сприяли підписанню Угоди про вільну торгівлю і розширення канадської допомоги в фінансових, технологічних та військово-технічній сферах.

Протягом 2015 року Україна покладалася на Канаду, як на одного зі своїх найнадійніших союзників і партнерів на міжнародній арені, особливо в ООН, ОБСЄ, і НАТО. Завдяки зусиллям української дипломатії та її значної діаспори, в момент окупації Криму і дестабілізації обстановки на сході України, канадський уряд один із перших здійснив санкції проти Російської Федерації та спробував виключити її з G8[10].

Правові основи відносин України і Канади є досить всеосяжними і містять близько 50 документів, проте, більшість з них були підписані на початку 1990-их років і в середині цього десятиліття. Основними документами є Угода про дружбу і співробітництво між Україною та Канадою (24.20.1994), Угода між Урядом України та Урядом Канади про сприяння та захист інвестицій (24.10.1994), Угода між урядом України та урядом Канади про економічне співробітництво (24.10.1994).

Варто відзначити, що торговий потенціал обох країн не використовується повною мірою, особливо, коли мова йде про сферу послуг.

Крім того, обсяг канадських інвестицій становить всього 0,2% від загального обсягу ПІ в економіку України[21].

Після підписання Угоди про зону вільної торгівлі українські товари матимуть можливість пільгового доступу до 98% канадського ринку, що означає, анулювання податкових тарифів, рівні можливості для держаних закупівель для українських і канадських постачальників в уряді Канади, відсутність митних зборів або інших податків на електронні товари, що продаються через Інтернет. Крім цього, канадський ринок відкриє Північноамериканську зону вільної торгівлі для України[10].

У 2015 році Україна вбачає в США свого головного стратегічного партнера і координує з ним питання зовнішньої і внутрішньої політики. До цих пір деякі напрямки взаємодії – торгівля, інвестиції, гарантії безпеки з боку США – є дещо недостатніми для стратегічного партнерства.

Співпраця України з США має стратегічний і, в той же час, асиметричний характер. До 2014 року, американський вектор, в значній мірі, був врівноважений з російським вектором, але конфлікт з Росією привів відносини Вашингтон-Київ до рівня стратегічного партнерства. Президент України та інші політичні лідери визнають провідну роль США у боротьбі з російською агресією на міжнародній арені, підтриманні внутрішніх реформ в Україні, військово-технічному співробітництві, включаючи підготовку українських загонів[21].

Протягом 2015 року акценти у визначенні пріоритетів у відносинах були різко змінені. На початку року, Україна вважала найбільш актуальним питання отримання статусу основного союзника США, поза діяльністю НАТО і отримання смертоносної зброї. До кінця року, увага переключилася на питання внутрішнього розвитку України, і США висловили деякі суттєві критичні зауваження.

Відносини з США були визначені в якості пріоритету зовнішньої політики в ряді первинних документів, що стосуються поточного розвитку України : Стратегії національної безпеки і Воєнні доктрини, а також у формі

декларації курсу по відношенню до євроатлантичної інтеграції в Коаліційній угоді та Програмі діяльності Кабінету Міністрів України.

У 2014 році Україна і США підписали ряд важливих угод: про допомогу у сфері правоохоронної діяльності та кримінального правосуддя, гарантії по кредитах, авіап перевезення, а також вдосконалення служби прикордонного контролю. В Львівській області та в Чорному морі були проведені спільні військові навчання.

Історія відносин України з Мексикою розпочалася ще в 1991 році, після визнання Мексикою незалежності України. 14 січня 1992 року були встановлені дипломатичні відносини між двома державами. Співпрацю України та Мексики регулюють 23 діючі документи. Ключовими з них є: Декларація принципи відносин та співробітництво (25.09.1997); Угода про співробітництво в галузі науки, техніки та технологій (20.02.1998); Угода про торговельно-економічне співробітництво (19.12.2004); Конвенція про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи і майно (23.01.2012)[21].

У червні 1967 року Рада з питань митного співробітництва (ССС), з 1994 року відома як Всесвітня митна організація (WCO), прийняла модель двосторонньої конвенції про взаємну адміністративну допомогу країнам для реалізації митної політики в рамках національної[9].

Така правова база має важливе значення через значне зростання обсягів і складності міжнародної торгівлі. Значні вимоги покладаються на митні адміністрації по всьому світу. Митні адміністрації, за допомогою державних ресурсів не в змозі відповідати зростаючій торгівлі, тому вони покладаються на взаємну допомогу. Станом на вересень 2016 року між Україною та США діє Угода про взаємну допомогу між митними адміністраціями.

2.3. Динаміка економічного співробітництва України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі.

За даними Державної статистики України, обсяги товарообороту між Україною та Канадою у 2015 році становили 236,4 млн. дол. США, що на 10,5% менше, ніж у 2014 р (Додаток Є).

Експорт товарів до Канади склав 30,2 млн. дол. США (-58,4%), імпорт з Канади – 206,3 млн. дол. США (+7,7%). Основні статті експорту до Канади: мідь та вироби з неї (11,5% від загального експорту), реактори ядерні, котли, машини (8,3%), екстракти дубильні (8,1%) іграшки (6,5%) та деревина і вироби з деревини (5,3%). Основні статті імпорту з Канади: палива мінеральні, нафта та продукти її перегонки (55,8%), фармацевтична продукція (10,5%), риба і ракоподібні (6,2%), реактори ядерні, котли, машини (5,8%) (Додаток Г).

Обсяги торгівлі послугами у 2015 р. становили 125,2 млн. дол. США, що на 25,2% менше, ніж у 2014 р. Експорт послуг склав 67,9 млн. дол. США (-23,2%), імпорт – 57,3 (-27,4%). Основні статті експорту до Канади: послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (64,4% від загального експорту), послуги з переробки матеріальних ресурсів (13,8%) та транспортні послуги (10,3%). Основні статті імпорту з Канади: державні та урядові послуги (77%), ділові послуги (10,6%) та транспортні послуги (8,7%) (Додаток А).

На рисунку 2.1. дана динаміка частки канадського експорту-імпорту товарів в загальній структурі експорту-імпорту товарів України. У 2015 році частка в експорті склала 0,08%, в імпорті – 0,55%.

Рис. 2.1. Частка канадського експорту-імпорту в експортно-імпортній структурі України, %.

За 8 місяців 2016 р. обсяг торгівлі товарами між Україною та Канадою становив 125,5 млн дол. США. і зменшився на 11,1% у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року[23].

Український експорт товарів до Канади за 8 місяців 2016 року скоротився у порівнянні до аналогічного періоду 2015 року на 3,3% склавши 18,2 млн. дол. США. Канадський імпорт товарів в Україну також скоротився на 12,3% і склав 107,2 млн. дол. США.

Основні позиції експорту товарів: залізничні локомотиви (30,9%), екстракти дубильні (17,7%), чорні метали (6,9%), деревина і вироби з деревини (4,9%).

Основні позиції імпорту: палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки (30,8%), риба і ракоподібні (18,1%), фармацевтична продукція (17%), реактори ядерні, котли, машини (13,1%).

Загальний обсяг взаємної торгівлі послугами за 6 місяців 2016 р. збільшився на 18,1% і склав 63,4 млн. дол. США (український експорт склав 39,08 млн. дол. США і збільшився на 19,6%, імпорт – 24,4 млн. дол. і збільшився на 15,8%)[23].

Основні позиції експорту послуг: послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (67,5%), послуги з переробки матеріальних ресурсів (14,5%), та транспортні послуги (6%). Основні позиції імпорту послуг: державні та урядові послуги (75,7%), ділові послуги (13,3%), транспортні послуги (6,6%).

Обсяг прямих канадських інвестицій в економіку України станом на 1 жовтня 2016 р. становив 66,1 млн. дол. США. Основні сфери інвестицій (добувна і переробна промисловість, торгівля автотранспортними засобами, транспортування та складське господарство, операції з нерухомим майном, адміністративне та допоміжне обслуговування).

За даними Комісії США з міжнародної торгівлі за січень-червень 2016 року загальний товарообіг між США та Україною впав на 19,3% (або на 176,2 млн. дол.) у порівнянні з січнем-червнем минулого року і склав 738,2 млн. дол. Дефіцит двосторонньої торгівлі наразі становить 205 млн. дол.

При цьому відбулось падіння експорту українських товарів до США на 42% (або на 193 млн. дол.), що на кінець червня 2016 р. становить 266,6 млн. дол. У той же час, імпорт американської продукції в Україну зріс на 3,7% (або на 16,8 млн. дол.) та склав загалом на кінець звітної періоду 471,6 млн. дол.[23].

За даними Державної служби статистики України, в першому півріччі 2016 року загальний товарообіг між Україною та США склав 994,2 млн. дол. США. Експорт товарів з України до США склав 156,1 млн. дол. (порівняно з 1 півріччям 2015 року відбулось падіння на 33,1%), імпорт товарів з США склав 838,1 млн. дол. (зростання склало 13,1%). Негативне сальдо склало 682 млн. дол.

Основні позиції експорту товарів: чорні метали (53,7% від загального обсягу експорту), вироби з чорних металів (6,7%), електричні машини (5,7%). Основні позиції імпорту товарів: засоби наземного транспорту крім залізничного (22,7%), реактори ядерні, котли, машини (17,7%), палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки (11,4%), електричні машини (7%),

насіння і плоди олійних рослин (6,7%), пластмаси і полімерні матеріали (5,2%), фармацевтична продукція (5,1%).

За даними Державної служби статистики України експорт вітчизняних послуг до США в 1 півріччі 2016 р. склав 326 млн. дол. (порівняно з показниками минулого року відбулося зростання на 1,3%), імпорт склав 331,5 млн. дол. (збільшення - на 40,7%). Негативне сальдо торгівлі послугами в 1 півріччі 2016 року склало 5,5 млн. дол.

В структурі експорту послуг переважають: послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (64,8% від загального обсягу експорту), транспортні послуги (18,6%), ділові послуги (10,5%). В структурі імпорту переважають: державні та урядові послуги (78,4% від загального обсягу імпорту), ділові послуги (7%), послуги, пов'язанні з фінансовою діяльністю (3,6%)[23].

У 2015 році експорт товарів в США становив 481,8 млн. дол. США, що на 27,9% менше, ніж в попередньому році (Додаток 3). В структурі експорту товарів з України до США переважали: чорні метали (38,2% від загального обсягу експорту), продукти неорганічної хімії (14,8%), вироби з чорних металів (11,5%), літальні апарати (4,3%) (Додаток Е).

Імпорт товарів склав 1480,7 млн. дол. США та зменшився на 23,2% в порівнянні з 2014 роком. Переважаючими статтями імпорту є: палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки (26,7% від загального обсягу імпорту), реактори ядерні, котли, машини (15,2%), засоби наземного транспорту крім залізничного (13,2%), фармацевтична продукція (5%). Частка американського експорту товарів в загальному експорті України, в 2015 році, становить 1,26%, імпорту – 3,95% (Див. Рис.2.2.).

Рис. 2.2. Частка американського експорту-імпорту в експортно-імпортній структурі України, %.

Експорт вітчизняних послуг до США у 2015 році склав 653,5 млн. дол. США, що становить 6,8% українського експорту послуг. В порівнянні з 2014 роком експорт знизився на 4,9%. В структурі експорту переважають: послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (59,3% від загального обсягу експорту), транспортні послуги (21,1%), ділові послуги (12,1%).

Імпорт послуг у 2015 році склав 285,8 млн. дол. США, що становить 5,6% українського імпорту послуг. В порівнянні з 2014 роком імпорт знизився на 44,1%. Переважаючими статтями імпорту є: державні та урядові послуги (51% від загального обсягу імпорту), ділові послуги (13,2%), послуги, пов'язанні з фінансовою діяльністю (11,3%) (Додаток В).

За даними Державної служби статистики України, за обсягом прямих інвестицій, залучених в економіку України, США посідають дванадцяте місце. Станом на 01 липня 2016 року в економіку України залучено 709,7 млн. дол. американських інвестицій, що складає 1,5% усіх прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку України протягом першого кварталу 2016 року.

Мексика посідає друге, після Бразилії, місце серед основних торговельних партнерів України в Латинській Америці та Карибському басейні.

За даними Державної служби статистики України, у 2015 р. обсяг двосторонньої торгівлі товарами та послугами між Україною та Мексикою склав 181,861 млн. дол. США при позитивному для України сальдо у 55,991 млн. дол. США (Додаток Ж).

У 2015 р. обсяг двосторонньої торгівлі товарами скоротився на 27% у порівнянні з 2014 р. і склав 180,083 млн. дол. США при позитивному для України сальдо у 56,713 млн. дол. США. При цьому експорт з України до Мексики зменшився на 22% і становив 118,398 млн. дол. США, імпорт з Мексики скоротився на 35% і склав 61,685 млн. дол. США.

Основою українського експорту були зернові культури – 43,6%, чорні метали та вироби з них – 23,7%, добрива – 15,8%, залізничні локомотиви – 4,5%, продукція борошномельно-круп'яної промисловості – 3,5%, руди, шлаки та зола – 3,2%, молока, яйця та мед – 1,6%, ядерні реактори – 1,4%, сіль та сірка – 1,3% .

Основу імпорту з Мексики склали електричні машини – 26,8%, ядерні реактори – 16,9%, алкогольні і безалкогольні напої – 10,0%, транспортні засоби – 9,0%, сіль та сірка – 9,0%, фармацевтична продукція – 7,9%, оптичні прилади – 5,7%, хімічна продукція – 2,7%, кава – 1,9%, пластмаси – 1,3% (Додаток Д). В 2015 році частка експорту товарів до Мексики займає 0,31% загального експорту України, імпорту – 0,16% (Див. Рис. 2.3.).

Рис. 2.3. Частка мексиканського експорту-імпорту в експортно-імпортній структурі України, %

Обсяги торгівлі послугами між двома країнами за підсумками 2015 р. зменшились на 9% у порівнянні з 2014 р. і становили 1,778 млн. дол. США. Експорт послуг з України зменшився на 42% і склав 528 тис. дол. США, а імпорт з Мексики до України становив 1,25 млн. дол. США (збільшення на 19%). У торгівлі послугами між двома країнами утворилося негативне сальдо для України у розмірі 722 тис. дол. США[23].

Основу експорту склали транспортні послуги – 39,9%, ділові послуги – 39,9%, послуги, пов'язані з подорожами – 11,9%, телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги – 5,2%, послуги з будівництва – 3,0%. В українському імпорті переважали послуги, пов'язані з подорожами – 54,4%, державні та урядові послуги – 41,4%, ділові послуги – 2,1%, транспортні послуги – 1,9% (Додаток Б).

За I півріччя 2016 р. товарообіг між Україною та Мексикою склав 90,797 млн. дол. США. Український експорт до Мексики становив 37,580 млн. дол. США (зменшення на 38%). Імпорт мексиканських товарів до України зріс на 74% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року і

склав 53,217 млн. дол. США. Позитивне для Мексики сальдо у торгівлі товарами за січень-червень 2016 р. склало 15,637 млн. дол. США.

У 1 півріччі 2016 р. обсяги торгівлі послугами між двома країнами становили 922,4 тис. дол. США. Експорт послуг до Мексики зріс на 392% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року і склав 586,1 тис. дол. США. Імпорт послуг до України становив 336,3 тис. дол. США (зменшення на 56%). Позитивне для України сальдо у торгівлі послугами за I півріччя ц.р. склало 249,8 тис. дол. США[23].

Обсяги мексиканських інвестицій в економіці України на сьогодні становлять 9 млн. дол. США: компанія «Gruma», яка є поки що єдиним мексиканським інвестором в Україні, інвестувала зазначені кошти в 2010 р. на створення підприємства з виробництва кукурудзяної муки «Azteca Altera Milling» у м. Черкаси.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ

Економічні реформи є основним пріоритетом для сучасної України. Успіх в економіці представлятиме найбільш переконливий аргумент, для того, щоб Україна змогла представити себе на світовій арені, як сучасна та ефективна держава. Отримання відчутних економічних результатів є найкращим способом, розвіяти сумніви, щодо економічного процвітання.

Економічний виклик є одним з найбільш актуальних в Україні для стабілізації своїх внутрішніх та зовнішніх рахунків, відновлення продуктивності праці, а також модернізації виробничого сектору.

Частина української економіки демонструє перші обнадійливі ознаки деякого поліпшення, так як деякі макроекономічні показники рухаються в позитивному напрямку. Значне зниження ВВП України, яке розпочалося в середині 2012 року, сповільнилося в другій половині 2015 року. До кінця 2016 року прогнозується зростання ВВП на 1,5%[20].

З точки зору фіскальної політики, спостерігається явне зниження дефіциту бюджету з 4,5% ВВП в 2013 році до 1,6% у 2015 році. Резерви Національного банку України збільшились з 6,4 млрд. дол. в січні 2015 року до 13,3 млрд. дол. в січні 2016 року, в той час як падіння вартості національної валюти було стабілізовано[20].

Ці та інші фактори сприяють розширенню економічного співробітництва України з країнами НАФТА. Підтвердженням цього є підписання Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Дана угода відкриє 98% канадського ринку для української продукції, з перспективою що обсяг річної торгівлі складе 547 млрд. дол. Підписанню угоди передували переговори, які тривали 6 років. В результаті 11 липня 2016 року, угода була підписана міністром економічного розвитку та торгівлі України Степаном

Кубовим та міністром міжнародної торгівлі Канади Христиною Фріланд, що також має українське коріння[11].

В той час як стабілізація обнадіює, глибинні реформи всіх компонентів української економіки були більш трудомісткими. Важкою була модернізація української економіки на політичному рівні. Уряд здійснив значні зрушення в законодавстві, особливий акцент був здійснений на боротьбу з корупцією, зміну судової системи і відкритість державних підприємств з приватним капіталом. Законодавча робота, що проводиться урядом і парламентом, направлена на подальше розширення спектру інших галузей, пов'язаних з економікою, в тому числі дерегулювання, конституційні реформи, децентралізація, реформи поліції, адміністративна прозорість, енергетика та оподаткування.

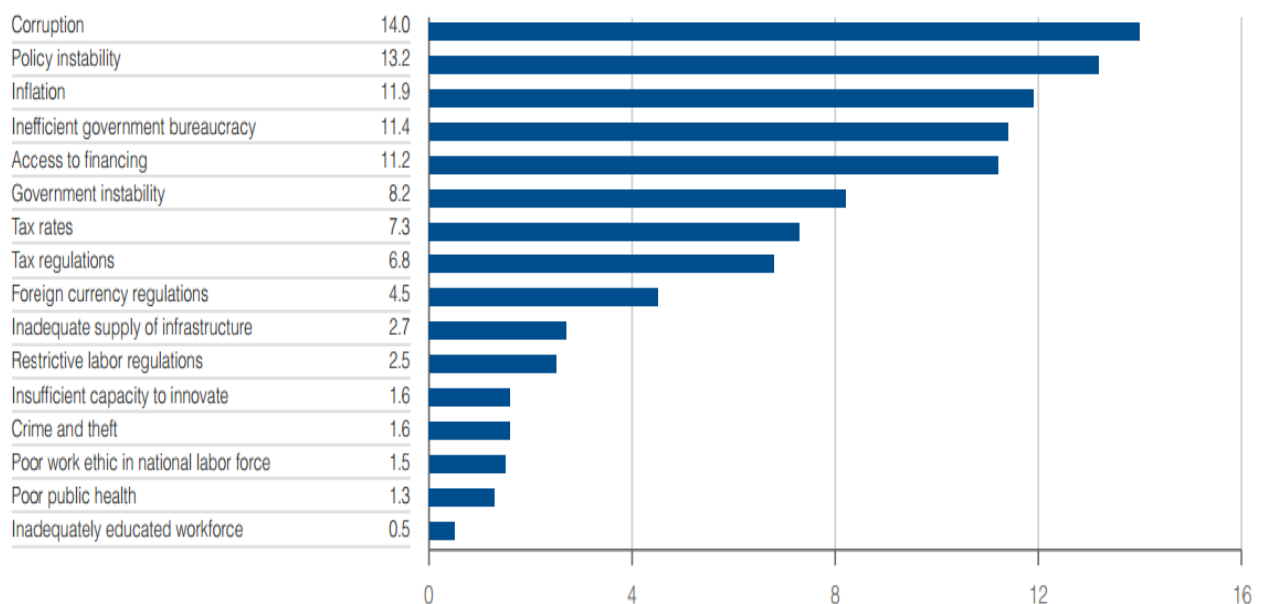
Для виявлення можливості покращення економічного співробітництва між Україною та країнами НАФТА проаналізуємо їх конкурентоспроможність. За індексом глобальної конкурентоспроможності у 2015 році Україна посіла 85 місце серед 138 економік. Детальна порівняльна характеристика індексу глобальної конкурентоспроможності подана у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.
Порівняльна характеристика індексу конкурентоспроможності України та країн НАФТА[15]

	Україна	США	Канада	Мексика
Індекс глобальної конкурентоспроможності	85 (4,0)	3 (5,7)	15 (5,3)	52 (4,4)
Установи	129 (3,0)	27 (5,0)	18 (5,4)	116 (3,3)
Інфраструктура	75 (3,9)	11 (5,9)	15 (5,7)	57 (4,3)
Макроекономічне середовище	128 (3,2)	71 (4,6)	41 (5,2)	51 (5,0)
Медицина і початкова освіта	54 (6,0)	39 (6,2)	9 (6,6)	74 (5,7)
Вища освіта	33 (5,1)	8 (5,9)	19 (5,5)	82 (4,1)
Ефективність ринку товарів	108 (4,0)	14 (5,2)	17 (5,1)	70 (4,3)
Ефективність ринку праці	73 (4,2)	4 (5,5)	8 (5,3)	105 (3,8)
Розвиток фінансового ринку	130 (3,0)	3 (5,6)	7 (5,3)	35 (4,5)
Технологічна готовність	85 (3,6)	14 (6,0)	21 (5,8)	73 (4,0)
Обсяг ринку	47 (4,4)	2 (6,9)	15 (5,4)	11 (5,6)
Досвідченість бізнесу	98 (3,6)	4 (5,60)	24 (4,9)	45 (4,2)
Інновації	52 (3,4)	4 (5,6)	24 (4,6)	55 (3,4)

В порівнянні з попереднім періодом, Мексика покращила свою позицію на 6 пунктів та посіла 51 місце, в основному це відбулося за рахунок підвищення ефективності ринку. Значно поліпшилась внутрішня та зовнішня конкуренція на ринку товарів, що є результатом конкуренції і реформ торговельної політики. Ринки праці підвищили гнучкість та стимули, а фінансові ринки покращили доступність. Початкова освіта, як і раніше, є істотним недоліком конкурентоспроможності в порівнянні з регіональними та світовим лідерами. Також відстає якість інституцій. Мексиканська економіка постраждала від падіння цін на нафту, слабкої світової торгівлі, а також в результаті падіння обсягів промислового виробництва. Тим не менш, Мексика залишається однією з найбільш конкурентоспроможних економік в регіоні.

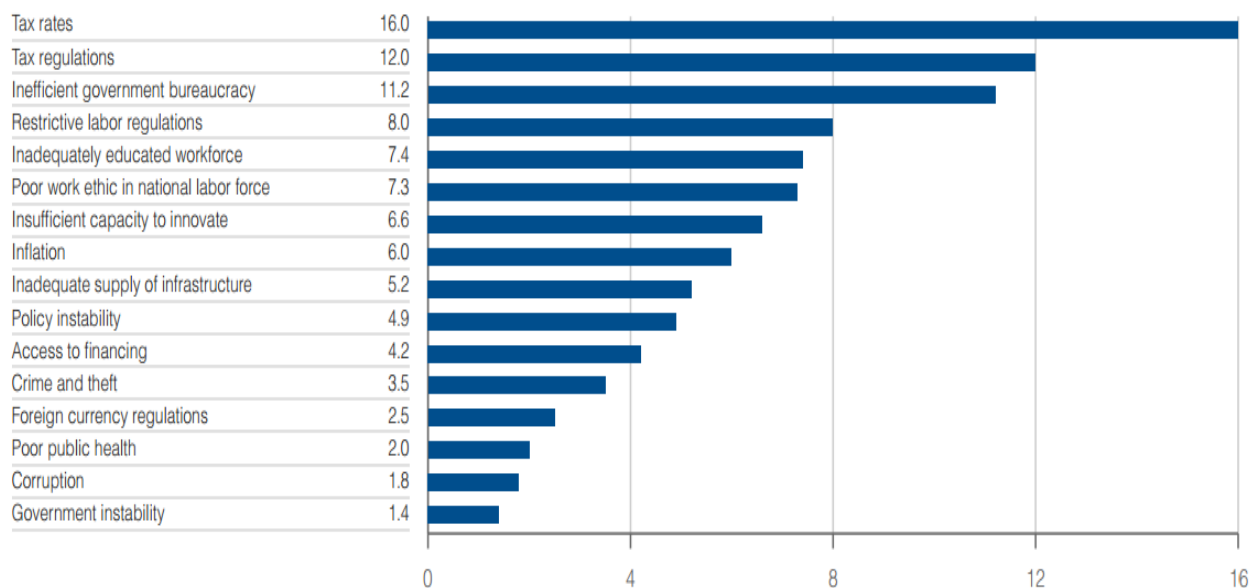
Проаналізуємо основні фактори, що перешкоджають введенню бізнесу в країнах, що аналізуються. В Україні основними проблемами є корупція, політична нестабільність, інфляція, неефективна урядова бюрократія та доступ до фінансування (Рисунок 3.1).

Рис. 3.1. Найбільш проблемні фактори для введення бізнесу в Україні[15].

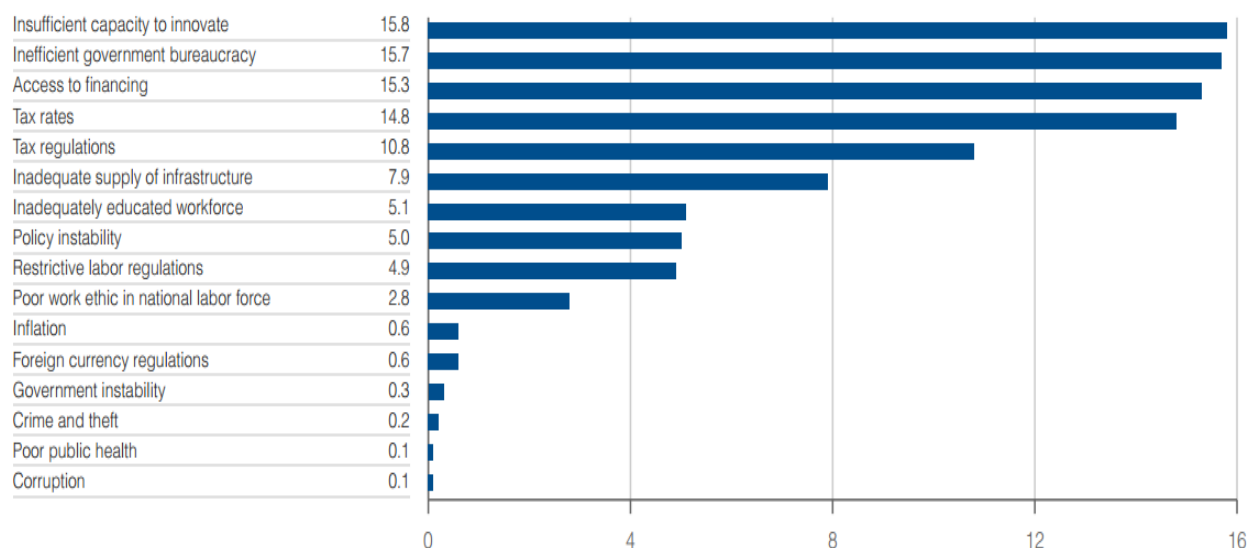
Найбільш проблемними факторами для введення бізнесу в США є: податкові ставки, податкове регулювання, неефективна урядова бюрократія,

обмежувальні норми трудового законодавства та малоосвічена робоча сила (Рисунок 3.2).

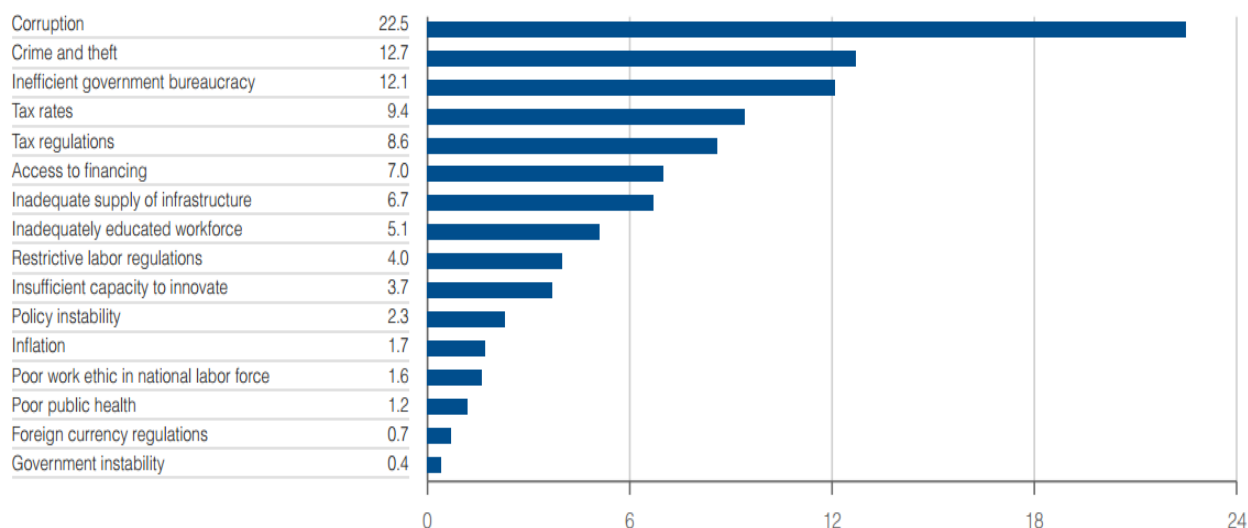
Рис. 3.2. Найбільш проблемні фактори для введення бізнесу в США[15].

Основні перешкоди для введення бізнесу в Канаді становлять наступні фактори: недостатня здатність до інновацій, неефективна урядова бюрократія, доступ до фінансування, податкові ставки та податкове регулювання (Рисунок 3.3).

Рис. 3.3. Найбільш проблемні фактори для введення бізнесу в Канаді.

Для Мексики найбільш проблемними факторами для введення бізнесу є такі, як корупція, злочинність і крадіжки, неефективність урядової бюрократії, податкові ставки та податкове регулювання (Рисунок 3.4).

Рис. 3.4. Найбільш проблемні фактори для введення бізнесу в Мексиці[15].

Як бачимо, для подальшого покращення економічного співробітництва між даними країнами, необхідно покращити певні умови (податкові ставки, податкове регулювання, фінансова доступність та ін.) та боротися з деякими негативними явищами (урядова бюрократія, корупція, злочинність та ін.)

Нинішня нестабільна ситуація в Україні створює серйозні проблеми для бізнесу. Міжнародні інвестори не хочуть фінансувати економіку країни, в якій постачальники капіталу постійно стикаються з труднощами, пов'язаними з непрозорим, непослідовним, суперечливим і в основному надмірним державним регулюванням, а також, в деяких випадках, відсутністю регулюючого контролю взагалі.

Уряд зобов'язався повністю підтримувати заходи, спрямовані на сприяння розвитку бізнесу та залучення іноземних інвестицій. Зокрема, міністр економічного розвитку і торгівлі заявив, що 84 з 201 бар'єрів для ведення бізнесу вже усунені. Також, він заявив, що процес усунення 89 бар'єрів йде повним ходом, і наступним етапом стане повне оновлення нормативної бази України[13].

Інвестиційна привабливість України в період конфлікту і невизначеності являє собою складну проблему, яка не обов'язково може бути вирішена шляхом простого прийняття ряду прогресивних законодавчих

актів. Реформування нормативно-правової системи є однією з найважливіших задач для уряду, так як він прагне перезапустити економіку і залучити інвестиції. Вкрай важливо, для зменшення кількості правил, підвищення ефективності регулювання, скорочення бюджетних витрат на державну бюрократію, а також гарантування захисту урядом підприємництва та майнових прав відповідно до європейських стандартів та практик.

Питання, що потребують найбільш актуальних резолюцій, включають створення адекватної законодавчої бази для фінансування інвестиційних проектів по процентних ставках, що сумісні з міжнародною практикою, а також створення вітчизняного банку розвитку за прикладом досвіду в таких країнах, як Німеччина і Японія. В даний час, на стадії розвитку є проект закону «Про експортне кредитне агентство», що передбачає формування спеціального органу, відповідального за страхування і експортне фінансування операцій, що дають українським експортерам доступ до зарубіжних ринків. Формування такого органу сприятиме просуванню вітчизняної продукції на світові ринки і підвищенню їх конкурентоспроможності[13].

Ще одним надійним інструментом для стимулювання інвестицій може стати розвиток українських індустріальних парків, які представлятимуть собою зручний механізм для залучення коштів і створення робочих місць. Закон України «Про промислові парки» стоїть на місці з 2012 року, це вимагає внесення поправок, для усунення корупційних бар'єрів, стимулювання місцевих органів влади, а також застосування відповідного досвіду створення та управління індустріальними парками на вигідних умовах.

У нинішній ситуації, вкрай важко створити правову основу для впровадження в Україні європейської моделі регулювання, що передбачає зменшення регулюючих та наглядових функцій центральних та місцевих органів влади, і, замість цього, більшого саморегулювання бізнесу, з

підвищенням ролі для міжнародних бізнес-асоціацій, торгових організацій, торгово-промислових палат і промисловості.

Важливо мати на увазі, що, незважаючи на повільні темпи запровадження реформ, вже прийняті деякі дуже важливі кроки. Прикладом є Закон України «Про електронну комерцію», підписаний президентом в кінці вересня 2015 року. За останні три роки, це законодавство було предметом широкої дискусії. Хоча, певні очікування бізнесменів, юристів і громадськості не були відображені в остаточному проекті закону, сам факт про його прийняття надає позитивний сигнал для потенційних інвесторів, і доводить, що найсучасніші методи ведення бізнесу реалізуються і за підтримки уряду.

Юридична спільнота України має прийняти активну участь у поліпшенні інвестиційного іміджу України. Це може бути досить ефективно досягнуто шляхом конструктивної критики існуючих недоліків та розробці більш ефективних законопроектів. Варто підкреслити зусилля багатьох юридичних фірм, за сприянням Американсько-Української Ділової Ради (USUBC), підготувати Білий Документ, що містить рекомендації щодо вдосконалення законодавчого регулювання у всіх областях права. Останнім часом була завершена друга оновлена версія цього важливого документа, і є надія, що він буде служити в якості набору керівних принципів для законодавців і урядових посадових осіб, що відповідальні за прийняття рішень[13].

Для підвищення загальної ефективності співпраці країн, насамперед, необхідно виділити та обґрунтувати пріоритетні сфери співробітництва і максимально сприяти їх розвитку, зокрема, завдяки реалізації чітко окреслених державних стратегій. Можна виділити наступні етапи підвищення ефективності міжнародного співробітництва:

1. Визначення пріоритетних сфер співробітництва.

2. Порівняльний аналіз та оцінка конкретної галузі в країнах-партнерах: аналіз галузевого розвитку; аналіз ринкової ситуації; аналіз наявної системи державного регулювання.

3. Розробка стратегії розвитку пріоритетних сфер співпраці.

4. Оцінка та контроль стратегії розвитку пріоритетних сфер співробітництва.

Перший етап зазначеної стратегії передбачає визначення на основі розподілу сфер співробітництва за їх пріоритетністю для країн НАФТА і України відповідно до рівня ефективності пріоритетних напрямів співпраці між двома країнами. На другому етапі слід здійснити порівняння трьох аспектів: а) галузевого розвитку; б) ринкової ситуації; в) системи державного регулювання даних країн. Вибір стратегії розвитку значною мірою залежить від ефективності діяльності суб'єктів підприємництва в перспективних сферах взаємодії, урядової політики їх розвитку, ступеня державного сприяння забезпеченню довгострокової співпраці. Заключний етап формування стратегії повинен містити такі етапи: оцінка наявної стратегії; фаза безпосереднього формування стратегії; завершення формування стратегії з урахуванням прийнятого рівня ризику, вибір стратегічних альтернатив.

У цілому, з метою підвищення загальної ефективності співпраці країн, перш за все, необхідно максимально сприяти розвитку зазначених сфер співробітництва, зокрема, завдяки реалізації чітко розробленої державної стратегії. Цьому буде значно сприяти поетапне впровадження механізму підвищення ефективності міжнародного співробітництва, що містить чотири рівні розвитку співпраці в окремій галузі, зважаючи на особливості її функціонування та можливі перспективи розширення відносин.

ВИСНОВКИ

Проведене в роботі дослідження політики економічного співробітництва України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі дає змогу сформулювати певні висновки та пропозиції:

1. Економічне співробітництво передбачає синергетичний процес, який включає в себе різні зацікавлені області, не включаючи двосторонні та багатосторонні відносини і спрямовані на отримання результатів, які були б недосяжні, якби підхід був індивідуальним. Співпраця здійснюється в організованих рамках, з чіткими правилами, які включають як макроекономічні так і мікроекономічні. В умовах глобалізації та міжнародної економічної інтеграції, економічне співробітництво регулює не лише відносини між державами, а й між урядовими та неурядовими суб'єктами міжнародних економічних відносин. Проте, економічне співробітництво залишається неоднозначною концепцією, незважаючи на розвиток і підвищення його значимості в міжнародних відносинах.

2. НАФТА позитивно вплинула на північноамериканські підприємства за рахунок збільшення експортних можливостей в результаті зниження тарифів, передбачуваних правил, а також скорочення технічних бар'єрів у торгівлі. Поряд із збільшенням експорту та імпорту, фірми стали більш спеціалізованими і, таким чином, більш конкурентоспроможними, що дозволяє їм спільно виготовляти товари для споживачів всередині та за межами регіону НАФТА.

Для канадців, важливо, щоб лібералізація торгівлі та інвестицій сприяла охороні навколишнього середовища та поліпшенню умов праці. В рамках НАФТА, країни змогли ввести паралельно екологічні угоди та угоди з кооперації праці. Завдяки Північноамериканській угоді про екологічне співробітництво (NAAEC), США, Канада та Мексика домовилися сприяти ефективному застосуванню природоохоронного законодавства. Завдяки Північноамериканській угоді про трудове співробітництво (NAALC),

партнери погодилися співпрацювати, щоб захистити, зміцнити і забезпечити дотримання основних прав працівників.

Сильна, сучасна і гнучка НАФТА має важливе значення для континенту, щоб зберегти свою конкурентоспроможність у все більш складному і зв'язаному світовому ринку. Канада і її партнери з НАФТА продовжуватимуть співпрацювати, щоб знизити витрати торгових операцій в регіоні і підвищити конкурентоспроможність Північної Америки.

3. Співробітництво України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі розпочалося ще від визнання незалежності України. Подальшій співпраці сприяло укладання двосторонніх угод про економічне співробітництво. Результатом співпраці стало підписання Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою.

4. Співробітництво України з країнами НАФТА є нерівномірним. Серед країн Північноамериканської зони вільної торгівлі, основним торговельним партнером України є США. Підтвердженням є те, що зовнішньоторговельний оборот між США та Україною перевищує зовнішньоторговельний оборот між Канадою та Україною у 8 раз, та між Мексикою та Україною – в 11 разів, у 2015 році.

5. Незважаючи на незначну частку економіки України в співробітництві з країнами НАФТА, існує можливість покращення співпраці з даними країнами. Для покращення економічного співробітництва Україні необхідно вирішити ряд важливих проблем таких, як корупція, політична нестабільність, інфляція, неефективна урядова бюрократія та інші. Вирішення цих та інших проблем підвищить конкурентоспроможність України на світовому ринку та сприятиме припливу інвестицій. Також, необхідним для України є проведення дієвих реформ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «NAFTA Imports», United States Trade Representative. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/north-american-free-trade-agreement-nafta>
2. «NAFTA Triumphant: Assessing Two Decades of Gains», U.S. Chamber of Commerce, October 27, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uschamber.com/report/nafta-triumphant-assessing-two-decades-gains-trade-growth-and-jobs>
3. «NAFTA, 20 Years Later», Knowledge@Wharton, February 19, 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knowledge.wharton.upenn.edu/article/nafta-20-years-later-benefits-outweigh-costs/>
4. «NAFTA», U.S. Foreign Agricultural Service. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.fas.usda.gov/sites/development/files/nafta1.14.2008_0.pdf
5. «Rank Order GDP», CIA World Factbook, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2001rank.html?countryName=United%20States&countryCode=us&regionCode=noa&rank=2#us>
6. Advantages of NAFTA. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thebalance.com/advantages-of-nafta-3306271>
7. Central Intelligence Agency. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/>
8. Concept and stages of world's economy development. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jbem.lt/concept-stages-worlds-economy-development/>

9. Customs Mutual Assistance Agreements. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.cbp.gov/border-security/international-initiatives/international-agreements/cmaa>
10. Final Environmental Assessment Report - January 2016. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/env/final_ea_canada-ukraine_ee.aspx?lang=eng
11. Free trade with Canada: Ukrainian perspective . [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.unian.info/economics/1414030-free-trade-with-canada-ukrainian-perspective.html>
12. Instituto Nacional de Estadística y Geografía. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.inegi.org.mx/default.aspx>
13. Investing in Ukraine: Improving Ukraine’s international investment attractiveness is key 2016 goal. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bunews.com.ua/economy/item/improving-ukraines-international-investment-attractiveness-is-key-2016-goal>
14. North American Free Trade Agreement. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/nafta-alena/info.aspx?lang=eng>
15. The Global Competitiveness Report 2016–2017. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf
16. The North American Free Trade Agreement. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R42965.pdf>
17. Theoretical perspectives on economic cooperation. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2015_VII3_AND.pdf
18. U.S. Bureau of Economic Analysis. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bea.gov/>

19. U.S.-Mexico Economic Relations: Trends, Issues, and Implications. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32934.pdf>
20. Ukraine's indispensable economic reforms . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://carnegieeurope.eu/2016/04/29/ukraine-s-indispensable-economic-reforms-pub-63490>
21. Ukrainian prism: foreign POLICY 2015 . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/12426.pdf>
22. United Nations Conference on Trade And Development. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/>
23. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

Додаток А

Структура зовнішньої торгівлі послугами України з Канадою, 2015 рік

	Експорт			Імпорт			Сальдо +/-
	Обсяг звітнього періоду, тис.дол. США	У % до відповідного періоду попереднього року	Питома вага, у % до загального обсягу країни	Обсяг звітнього періоду, тис. дол. США	У % до відповідного періоду попереднього року	Питома вага, у % до загального обсягу країни	
ВСЬОГО	9551125,3	82,9	x	5144440,9	80,7	x	4406684,4
КАНАДА	67851,0	76,8	100,0	57319,2	72,6	100,0	10531,8
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	9358,1	48,9	13,8	-	-	-	9358,1
Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	1603,7	42,8	2,4	34,8	44,3	0,1	1568,9
Транспортні послуги	6991,6	41,3	10,3	4966,0	56,7	8,7	2025,6
Послуги, пов'язані з подорожами	860,3	79,4	1,3	255,6	146,0	0,4	604,7
Послуги з будівництва	165,6	19,4	0,2	74,9	53,1	0,1	90,6
Послуги зі страхування	232,9	45,5	0,3	9,9	178,8	0,0	223,0
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	12,9	276,2	0,0	498,5	64,7	0,9	-485,6
Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	22,5	34,7	0,0	176,0	110,2	0,3	-153,5
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	43714,3	108,0	64,4	1087,1	95,5	1,9	42627,2
Ділові послуги	4856,1	89,5	7,2	6062,1	66,8	10,6	-1206,1
Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги	33,1	58,0	0,0	8,1	18,1	0,0	25,0
Державні та урядові послуги	-	-	-	44146,2	75,3	77,0	-44146,2

Додаток Б

Структура зовнішньої торгівлі послугами України з Мексикою, 2015 рік

	Експорт			Імпорт			Сальдо +/-
	Обсяг звітнього періоду, тис.дол. США	У % до відповідного періоду попереднього року	Питома вага, у % до загального обсягу країни	Обсяг звітнього періоду, тис.дол. США	У % до відповідного періоду попереднього року	Питома вага, у % до загального обсягу країни	
ВСЬОГО	9551125,3	82,9	x	5144440,9	80,7	x	4406684,4
МЕКСИКА	527,9	58,2	100,0	1249,9	119,2	100,0	-722,0
Транспортні послуги	210,7	763,6	39,9	24,0	180,5	1,9	186,7
Послуги, пов'язані з подорожами	62,8	82,6	11,9	680,0	140,9	54,4	-617,2
Послуги з будівництва	16,0	-	3,0	-	-	-	16,0
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	0,0	23,5	0,0	-	-	-	0,0
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	27,6	3,5	5,2	2,8	301,1	0,2	24,8
Ділові послуги	210,8	10384,7	39,9	26,3	386,0	2,1	184,6
Державні та урядові послуги	-	-	-	516,9	97,1	41,4	-516,9

Додаток В

Структура зовнішньої торгівлі послугами України з США, 2015 рік

	Експорт			Імпорт			Сальдо +/-
	Обсяг звітного періоду, тис.дол. США	У % до відповідного періоду попереднього року	Питома вага, у % до загального обсягу країни	Обсяг звітного періоду, тис.дол. США	У % до відповідного періоду попереднього року	Питома вага, у % до загального обсягу країни	
ВСЬОГО	9551125,3	82,9	x	5144440,9	80,7	x	4406684,4
США	653481,2	95,1	100,0	285800,1	55,9	100,0	367681,1
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	2283,4	263,6	0,3	-	-	-	2283,4
Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	4786,7	106,7	0,7	124,8	6,0	0,0	4661,9
Транспортні послуги	137780,8	82,8	21,1	10801,9	60,0	3,8	126978,9
Послуги, пов'язані з подорожами	6082,8	79,0	0,9	3675,5	61,5	1,3	2407,3
Послуги з будівництва	2457,1	132,7	0,4	7169,7	6360,6	2,5	-4712,6
Послуги зі страхування	4474,6	116,1	0,7	2936,6	355,7	1,0	1538,0
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	25617,5	84,0	3,9	32286,6	95,0	11,3	-6669,1
Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	2888,0	96,4	0,4	18966,7	56,9	6,6	-16078,7
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	387318,5	107,6	59,3	26240,9	99,0	9,2	361077,6
Ділові послуги	78957,2	74,7	12,1	37728,2	84,6	13,2	41229,0
Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги	832,5	26,4	0,1	108,1	141,1	0,0	724,4

Державні та урядові послуги	2,1	18,4	0,0	145761,0	42,1	51,0	-145758,9
-----------------------------	-----	------	-----	----------	------	------	-----------

Додаток Г

Товарна структура зовнішньої торгівлі України з Канадою, 2015 рік

	Експорт			Імпорт		
	вартість, тис. дол. США	у % до відп. періоду попер. року	у % до загальн. обсягу	вартість, тис. дол. США	у % до відп. періоду попер. року	у % до загальн. обсягу
ВСЬОГО:	38127149,7	70,7	-	37516443,0	68,9	-
КАНАДА	30 160,6	41,6	100,0	206 288,6	107,7	100,0
01 живі тварини	13,4	207,7	0,0	1 051,1	66 133,1	0,5
02 м'ясо та їстівні субпродукти	0,0	-	0,0	402,9	8,0	0,2
03 риба і ракоподібні	3,4	2,8	0,0	12 831,3	57,0	6,2
04 молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	827,2	35,8	2,7	-	-	-
05 інші продукти тваринного походження	-	-	-	770,1	62,4	0,4
06 живі дерева та інші рослини	3,8	-	0,0	-	-	-
07 овочі	38,5	112,2	0,1	129,4	25,8	0,1
08 їстівні плоди та горіхи	9,4	226,8	0,0	143,6	1 735,0	0,1
09 кава, чай	4,4	11,2	0,0	18,0	395,7	0,0
10 зернові культури	763,8	69 960,7	2,5	87,5	3,0	0,0
11 продукція борошномельно-круп'яної промисловості	94,7	65,7	0,3	-	-	-
12 насіння і плоди олійних рослин	53,4	145,3	0,2	3 748,5	109,7	1,8
15 жири та олії тваринного або рослинного походження	193,9	105,6	0,6	12,7	134,2	0,0
16 продукти з м'яса, риби	25,9	42 955,1	0,1	170,0	188,3	0,1
17 цукор і кондитерські вироби з цукру	113,2	67,6	0,4	119,4	110,9	0,1
18 какао та продукти з нього	180,2	53,3	0,6	0,2	-	0,0
19 готові продукти із зерна	205,1	86,0	0,7	3,2	82,9	0,0
20 продукти переробки овочів	289,8	140,1	1,0	56,5	102,4	0,0
21 різні харчові продукти	78,9	78,9	0,3	595,8	380,0	0,3
22 алкогольні і безалкогольні напої та оцет	462,0	62,1	1,5	221,3	17,7	0,1
23 залишки і відходи харчової промисловості	-	-	-	1 429,6	66,2	0,7

25 сіль; сірка; землі та каміння	42,2	1 472,6	0,1	9,3	46,3	0,0
26 руди, шлаки і зола	40,3	-	0,1	-	-	-
27 палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	89,0	1,0	0,3	115 030,4	188,4	55,8
28 продукти неорганічної хімії	6,2	221,9	0,0	119,3	52,7	0,1
29 органічні хімічні сполуки	6,0	47,4	0,0	34,9	155,2	0,0
30 фармацевтична продукція	28,9	255,5	0,1	21 743,4	51,1	10,5
31 добрива	-	-	-	14,6	1 798,9	0,0
32 екстракти дубильні	2 452,3	38,0	8,1	312,0	61,8	0,2
33 ефірні олії	10,4	-	0,0	1 798,7	100,2	0,9
34 мило, поверхнево-активні органічні речовини	3,3	1 432,0	0,0	86,1	79,5	0,0
35 білкові речовини	35,8	-	0,1	106,1	2 263,2	0,1
36 порох і вибухові речовини	-	-	-	78,0	-	0,0
37 фотографічні або кінематографічні товари	-	-	-	93,1	436,8	0,0
38 різноманітна хімічна продукція	277,0	120,4	0,9	265,6	59,3	0,1
39 пластмаси, полімерні матеріали	40,2	49,4	0,1	1 201,7	98,7	0,6
40 каучук, гума	32,0	2,8	0,1	798,3	85,0	0,4
42 вироби із шкіри	8,8	361,6	0,0	19,9	148,7	0,0
44 деревина і вироби з деревини	1 587,5	114,8	5,3	108,4	35,9	0,1
46 вироби із соломи	0,1	-	0,0	-	-	-
48 папір та картон	3,0	144,0	0,0	37,3	62,7	0,0
49 друкована продукція	18,8	32,0	0,1	7,9	30,5	0,0
53 інші текстильні волокна	-	-	-	0,8	-	0,0
56 вата	-	-	-	425,8	3 240,0	0,2
58 спеціальні тканини	-	-	-	0,3	-	0,0
59 текстильні матеріали	-	-	-	32,5	13 561,2	0,0
61 одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні	638,6	61,6	2,1	9,3	865,6	0,0
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	229,7	38,3	0,8	31,1	682,4	0,0
63 інші готові текстильні вироби	0,4	10,0	0,0	625,9	756,3	0,3
65 головні убори	0,3	-	0,0	23,2	7 711,5	0,0
66 парасольки	2,7	108,3	0,0	-	-	-
67 оброблені пір'я та пух	-	-	-	0,1	-	0,0
68 вироби з каменю, гіпсу, цементу	7,3	329,4	0,0	70,5	31,7	0,0

69 керамічні вироби	913,5	70,1	3,0	47,7	89,0	0,0
70 скло та вироби із скла	10,0	-	0,0	14,1	60,6	0,0
71 Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	4,7	4,9	0,0	-	-	-
72 чорні метали	1 428,5	20,7	4,7	26,2	26,8	0,0
73 вироби з чорних металів	580,1	10,6	1,9	9 134,0	173,1	4,4
74 мідь і вироби з неї	8 967,3	44,4	29,7	3,7	135,1	0,0
75 нікель і вироби з нього	-	-	-	1 971,7	333,3	1,0
76 алюміній і вироби з нього	5,8	37,1	0,0	64,5	84,4	0,0
79 цинк і вироби з нього	-	-	-	3,7	53,6	0,0
80 олово і вироби з нього	-	-	-	0,3	9,9	0,0
81 інші недорогоцінні метали	-	-	-	98,4	77,8	0,0
82 інструменти, ножові вироби	23,1	58,6	0,1	1 387,1	60,0	0,7
83 інші вироби з недорогоцінних металів	1,3	128,6	0,0	440,8	116,4	0,2
84 реактори ядерні, котли, машини	2 514,5	57,8	8,3	11 941,4	84,3	5,8
85 електричні машини	208,7	39,7	0,7	5 740,1	154,7	2,8
86 залізничні локомотиви	3 473,6	388,1	11,5	312,2	2 797,0	0,2
87 засоби наземного транспорту крім залізничного	0,8	10,7	0,0	5 140,1	197,5	2,5
88 літальні апарати	5,6	21,8	0,0	18,0	1,2	0,0
89 судна	622,4	65,6	2,1	357,5	50,0	0,2
90 прилади та апарати оптичні, фотографічні	466,9	79,0	1,5	3 875,9	98,6	1,9
91 годинники	-	-	-	7,5	-	0,0
92 музичні інструменти	-	-	-	21,2	62,9	0,0
94 меблі	61,5	85,5	0,2	189,6	202,3	0,1
95 іграшки	1 949,6	79,6	6,5	271,6	134,8	0,1
96 різні готові вироби	1,0	23,9	0,0	18,5	27,9	0,0
97 твори мистецтва	-	-	-	8,4	-	0,0
Товари, придбані в портах	-	-	-	0,7	0,1	0,0
Різне	-	-	-	318,4	6,3	0,2

Додаток Д

Товарна структура зовнішньої торгівлі України з Мексикою, 2015 рік

	Експорт			Імпорт		
	вартість, тис. дол. США	у % до відп. періоду попер. року	у % до загальн. обсягу	вартість, тис. дол. США	у % до відп. періоду попер. року	у % до загальн. обсягу
ВСЬОГО:	38127149,7	70,7	-	37516443,0	68,9	-
МЕКСИКА	118 210,1	77,5	100,0	61 706,9	64,7	100,0
01 живі тварини	5,1	250,2	0,0	4,1	-	0,0
03 риба і ракоподібні	-	-	-	81,4	5,6	0,1
04 молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	1 881,4	277,7	1,6	-	-	-
06 живі дерева та інші рослини	-	-	-	0,2	0,4	0,0
07 овочі	-	-	-	5,0	26,7	0,0
08 їстівні плоди та горіхи	-	-	-	652,6	134,6	1,1
09 кава, чай	-	-	-	1 159,2	88,7	1,9
10 зернові культури	51 664,0	599,8	43,7	16,5	47,6	0,0
11 продукція борошномельно-круп'яної промисловості	4 155,1	-	3,5	-	-	-
12 насіння і плоди олійних рослин	301,8	-	0,3	139,3	202,2	0,2
13 шелак природний	-	-	-	7,3	91,1	0,0
15 жири та олії тваринного або рослинного походження	-	-	-	12,1	40,3	0,0
17 цукор і кондитерські вироби з цукру	-	-	-	18,7	72,2	0,0
18 какао та продукти з нього	30,4	-	0,0	0,5	133,6	0,0
19 готові продукти із зерна	-	-	-	0,5	-	0,0
20 продукти переробки овочів	-	-	-	50,2	54,2	0,1
21 різні харчові продукти	-	-	-	554,5	44,8	0,9
22 алкогольні і безалкогольні напої та оцет	0,8	-	0,0	6 167,0	134,5	10,0
24 тютюн і промислові замітники тютюну	-	-	-	1,5	162,7	0,0
25 сіль; сірка; землі та каміння	1 542,8	87,8	1,3	5 579,2	69,4	9,0
26 руди, шлаки і зола	3 808,6	1 772,1	3,2	-	-	-

28 продукти неорганічної хімії	-	-	-	0,1	-	0,0
29 органічні хімічні сполуки	-	-	-	285,3	33,8	0,5
30 фармацевтична продукція	-	-	-	4 853,8	61,2	7,9
31 добрива	18 669,2	67,8	15,8	2,4	-	0,0
32 екстракти дубильні	-	-	-	34,7	252,8	0,1
33 ефірні олії	-	-	-	90,4	48,2	0,1
34 мило, поверхнево-активні органічні речовини	-	-	-	18,3	520,8	0,0
35 білкові речовини	-	-	-	71,0	246,9	0,1
38 різноманітна хімічна продукція	-	-	-	1 652,6	82,5	2,7
39 пластмаси, полімерні матеріали	136,9	484,1	0,1	829,4	103,4	1,3
40 каучук, гума	1,1	5,9	0,0	594,3	92,1	1,0
42 вироби із шкіри	-	-	-	20,5	101,0	0,0
44 деревина і вироби з деревини	-	-	-	2,6	-	0,0
45 корок та вироби з нього	-	-	-	0,1	607,5	0,0
48 папір та картон	414,7	331 982,2	0,4	66,9	148,3	0,1
49 друкована продукція	-	-	-	20,0	574,2	0,0
55 синтетичні або штучні	-	-	-	28,0	-	0,0
56 вата	-	-	-	2,2	110,5	0,0
58 спеціальні тканини	-	-	-	0,2	-	0,0
59 текстильні матеріали	-	-	-	38,8	49,6	0,1
61 одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні	-	-	-	25,8	15,6	0,0
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	-	-	-	36,5	45,8	0,1
63 інші готові текстильні вироби	-	-	-	1,2	23,2	0,0
64 взуття	-	-	-	14,0	159,7	0,0
65 головні убори	-	-	-	0,0	4,2	0,0
68 вироби з каменю, гіпсу, цементу	15,4	1 034,5	0,0	77,6	55,0	0,1
69 керамічні вироби	-	-	-	24,6	83,3	0,0
70 скло та вироби із скла	-	-	-	39,2	42,4	0,1
72 чорні метали	25 384,7	23,7	21,5	18,8	327,2	0,0
73 вироби з чорних металів	2 677,4	2 909,7	2,3	329,8	68,7	0,5
74 мідь і вироби з неї	-	-	-	21,0	156,0	0,0
76 алюміній і вироби з нього	-	-	-	0,7	217,0	0,0

82 інструменти, ножові вироби	-	-	-	690,5	72,7	1,1
83 інші вироби з недорогоцінних металів	303,7	304,5	0,3	432,6	139,0	0,7
84 реактори ядерні, котли, машини	1 684,4	73,1	1,4	10 452,0	89,1	16,9
85 електричні машини	78,3	59,3	0,1	16 550,9	53,3	26,8
86 залізничні локомотиви	5 365,2	532,1	4,5	-	-	-
87 засоби наземного транспорту крім залізничного	0,4	70,9	0,0	5 529,8	52,0	9,0
88 літальні апарати	2,5	-	0,0	-	-	-
89 судна	-	-	-	207,0	58,7	0,3
90 прилади та апарати оптичні, фотографічні	80,8	53,4	0,1	3 542,1	53,8	5,7
92 музичні інструменти	-	-	-	13,9	18,3	0,0
94 меблі	0,2	7,1	0,0	194,0	64,6	0,3
95 іграшки	4,9	-	0,0	249,5	14,1	0,4
96 різні готові вироби	0,0	2,1	0,0	193,6	37,8	0,3

Додаток Е

Товарна структура зовнішньої торгівлі України з США, 2015 рік

	Експорт			Імпорт		
	вартість, тис. дол. США	у % до відп. періоду попер. року	у % до загальн. обсягу	вартість, тис. дол. США	у % до відп. періоду попер. року	у % до загальн. обсягу
ВСЬОГО:	38127149,7	70,7	-	37516443,0	68,9	-
США	481 845,9	72,1	100,0	1 480 699,0	76,8	100,0
01 живі тварини	10,1	526,3	0,0	2,7	10,0	0,0
02 м'ясо та їстівні субпродукти	3,1	38,7	0,0	1 032,5	7,6	0,1
03 риба і ракоподібні	403,8	22 648,3	0,1	31 154,1	44,7	2,1
04 молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	19 984,7	89,9	4,1	6 415,8	22,1	0,4
05 інші продукти тваринного походження	201,3	-	0,0	1 056,1	53,8	0,1
06 живі дерева та інші рослини	13,6	39,2	0,0	121,0	68,0	0,0
07 овочі	19,5	138,9	0,0	956,0	91,0	0,1
08 їстівні плоди та горіхи	22,2	236,2	0,0	5 627,0	44,7	0,4
09 кава, чай	171,5	238,7	0,0	16,2	56,7	0,0
10 зернові культури	37,7	160,8	0,0	1 659,8	10,8	0,1
11 продукція борошномельно-круп'яної промисловості	328,6	157,0	0,1	226,1	101,7	0,0
12 насіння і плоди олійних рослин	645,4	254,9	0,1	37 795,8	60,8	2,6
13 шелак природний	8,7	174,7	0,0	1 599,9	121,5	0,1
15 жири та олії тваринного або рослинного походження	4 831,2	93,4	1,0	1 706,9	71,5	0,1
16 продукти з м'яса, риби	168,0	83,4	0,0	3 933,4	34,7	0,3
17 цукор і кондитерські вироби з цукру	929,7	69,5	0,2	632,9	65,7	0,0
18 какао та продукти з нього	2 537,9	99,0	0,5	397,8	145,0	0,0
19 готові продукти із зерна	2 593,9	103,2	0,5	82,4	49,0	0,0
20 продукти переробки овочів	5 096,6	471,6	1,1	562,5	10,7	0,0
21 різні харчові продукти	474,1	106,3	0,1	13 116,7	74,1	0,9
22 алкогольні і безалкогольні напої та оцет	3 578,0	117,6	0,7	9 309,8	80,7	0,6

23 залишки і відходи харчової промисловості	0,0	-	0,0	2 812,7	95,1	0,2
24 тютюн і промислові замінники тютюну	-	-	-	17 918,2	94,6	1,2
25 сіль; сірка; землі та каміння	369,2	834,6	0,1	636,4	57,8	0,0
26 руди, шлаки і зола	18 211,3	267,7	3,8	273,3	22,3	0,0
27 палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	594,4	15,1	0,1	394 962,7	121,0	26,7
28 продукти неорганічної хімії	71 219,4	93,8	14,8	8 349,0	50,2	0,6
29 органічні хімічні сполуки	411,7	186,7	0,1	32 635,5	76,2	2,2
30 фармацевтична продукція	430,2	71,5	0,1	74 187,8	80,6	5,0
31 добрива	-	-	-	1 995,9	217,4	0,1
32 екстракти дубильні	2 034,3	23,5	0,4	3 901,5	67,9	0,3
33 ефірні олії	194,9	69,2	0,0	19 336,6	58,6	1,3
34 мило, поверхнево-активні органічні речовини	39,7	113,3	0,0	11 235,9	61,9	0,8
35 білкові речовини	482,9	31,2	0,1	3 064,1	59,1	0,2
36 порох і вибухові речовини	0,3	-	0,0	841,3	92,4	0,1
37 фотографічні або кінематографічні товари	0,0	-	0,0	2 597,6	69,5	0,2
38 різноманітна хімічна продукція	1 320,0	88,5	0,3	18 352,4	62,8	1,2
39 пластмаси, полімерні матеріали	1 083,2	169,9	0,2	62 790,8	59,5	4,2
40 каучук, гума	43,5	10,8	0,0	14 000,5	88,3	0,9
41 шкури	75,9	697,9	0,0	-	-	-
42 вироби із шкіри	132,5	76,8	0,0	621,6	142,1	0,0
43 натуральне та штучне хутро	267,9	37,8	0,1	7,6	2,0	0,0
44 деревина і вироби з деревини	6 260,3	153,2	1,3	225,8	66,3	0,0
45 корок та вироби з нього	-	-	-	0,9	7,6	0,0
46 вироби із соломи	0,3	1 652,2	0,0	-	-	-
47 маса з деревини	-	-	-	2 533,2	66,8	0,2
48 папір та картон	285,6	2 056,5	0,1	1 089,4	63,9	0,1
49 друкована продукція	437,3	104,5	0,1	1 491,2	84,5	0,1
50 шовк	0,0	332,5	0,0	-	-	-
51 вовна	4,2	0,5	0,0	-	-	-
52 бавовна	-	-	-	2,6	2,3	0,0
53 інші текстильні волокна	-	-	-	0,2	-	0,0
54 нитки синтетичні або штучні	22,3	844,2	0,0	2 158,5	101,2	0,1

55 синтетичні або штучні	89,7	44 207,6	0,0	30 576,6	106,5	2,1
56 вата	4,3	-	0,0	197,0	105,2	0,0
57 килими	180,2	118,8	0,0	15,9	2,9	0,0
58 спеціальні тканини	-	-	-	236,1	55,9	0,0
59 текстильні матеріали	57,7	139,5	0,0	538,4	67,4	0,0
60 трикотажні полотна	-	-	-	64,6	44,4	0,0
61 одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні	83,0	154,0	0,0	184,7	28,3	0,0
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	507,1	162,6	0,1	162,6	15,5	0,0
63 інші готові текстильні вироби	156,3	3 068,5	0,0	18 256,4	95,2	1,2
64 взуття	1,2	37,5	0,0	19,4	5,1	0,0
65 головні убори	23,1	2 516,6	0,0	131,3	27,5	0,0
66 парасольки	0,0	17,0	0,0	5,4	110,5	0,0
67 оброблені пір'я та пух	0,0	5,4	0,0	1,0	164,2	0,0
68 вироби з каменю, гіпсу, цементу	452,5	152,1	0,1	1 679,8	33,8	0,1
69 керамічні вироби	1 776,2	57,7	0,4	225,7	50,2	0,0
70 скло та вироби із скла	47,3	42,0	0,0	1 080,6	85,8	0,1
71 Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	45,1	58,9	0,0	384,6	53,2	0,0
72 чорні метали	184 244,4	56,4	38,2	870,9	76,2	0,1
73 вироби з чорних металів	55 628,8	51,7	11,5	28 289,7	47,6	1,9
74 мідь і вироби з неї	2 209,8	47,0	0,5	426,8	84,7	0,0
75 нікель і вироби з нього	-	-	-	1 395,5	340,9	0,1
76 алюміній і вироби з нього	54,7	729,4	0,0	242,3	58,3	0,0
78 свинець і вироби з нього	-	-	-	0,2	7,6	0,0
79 цинк і вироби з нього	0,1	-	0,0	3,9	1 171,1	0,0
80 олово і вироби з нього	-	-	-	0,0	1,0	0,0
81 інші недорогоцінні метали	7 455,2	47,2	1,5	1 128,2	107,5	0,1
82 інструменти, ножові вироби	698,9	277,4	0,1	6 420,1	59,1	0,4
83 інші вироби з недорогоцінних металів	1 279,4	1 108,0	0,3	2 230,5	62,7	0,2
84 реактори ядерні, котли, машини	14 022,7	95,5	2,9	224 340,0	65,4	15,2
85 електричні машини	12 640,7	151,0	2,6	75 873,5	121,6	5,1
86 залізничні локомотиви	15 416,5	60,7	3,2	50,7	16,3	0,0

87 засоби наземного транспорту крім залізничного	1 861,3	535,9	0,4	195 900,4	67,3	13,2
88 літальні апарати	20 728,4	14 299,2	4,3	4 846,4	179,6	0,3
89 судна	2 278,6	32 400,8	0,5	2 148,3	210,8	0,1
90 прилади та апарати оптичні, фотографічні	6 083,5	115,2	1,3	62 098,9	74,5	4,2
91 годинники	3,8	14,7	0,0	53,3	251,9	0,0
92 музичні інструменти	0,0	303,2	0,0	497,8	80,7	0,0
94 меблі	1 660,7	126,2	0,3	1 158,2	68,0	0,1
95 іграшки	506,2	78,7	0,1	655,8	31,2	0,0
96 різні готові вироби	27,5	160,5	0,0	587,6	63,6	0,0
97 твори мистецтва	2,9	96,7	0,0	150,1	102,4	0,0
Товари, придбані в портах	-	-	-	8 727,6	109,4	0,6
Різне	5 637,0	92,3	1,2	13 414,0	289,1	0,9

Додаток Є

Динаміка зовнішньої торгівлі України з Канадою, 2006-2015 рр.

Роки	Експорт		Імпорт		Сальдо
	вартість, тис.дол. США	у % до попереднього року	вартість, тис.дол. США	у % до попереднього року	
2006	122452,1	135,9	98720,1	113,5	23732,0
2007	95430,8	77,9	132134,2	133,8	-36703,4
2008	144090,4	151,0	260236,8	196,9	-116146,4
2009	61634,4	42,8	136186,5	52,3	-74552,1
2010	73268,6	118,9	160204,9	117,6	-86936,2
2011	122596,9	167,3	207830,0	129,7	-85233,1
2012	107243,9	87,5	193046,7	92,9	-85802,8
2013	57441,0	53,6	243072,4	125,9	-185631,3
2014	72565,4	138,8	191533,0	81,0	-118967,6
2015	30160,6	41,6	206288,6	107,7	-176127,9

Додаток Ж

Динаміка зовнішньої торгівлі України з Мексикою, 2006-2015 рр.

Роки	Експорт		Імпорт		Сальдо
	вартість, тис.дол. США	у % до попереднього року	вартість, тис.дол. США	у % до попереднього року	
2006	204174,5	174,7	22488,5	265,0	181686,0
2007	166827,4	81,7	23788,9	105,8	143038,5
2008	140883,5	84,4	87388,1	367,3	53495,4
2009	141786,2	100,6	38400,9	43,9	103385,3
2010	200071,5	141,1	63353,0	165,0	136718,5
2011	351979,8	175,9	96249,7	151,9	255730,0
2012	200160,4	56,9	115647,4	120,2	84513,0
2013	128522,1	64,2	111803,7	96,7	16718,4
2014	152457,3	119,7	95396,2	87,6	57061,1
2015	118210,1	77,5	61706,9	64,7	56503,1

Додаток 3

Динаміка зовнішньої торгівлі України з США, 2006-2015 рр.

Роки	Експорт		Імпорт		Сальдо
	вартість, тис.дол. США	у % до попереднього року	вартість, тис.дол. США	у % до попереднього року	
2006	1201721,5	125,6	879108,9	123,8	322612,6
2007	1058085,2	87,5	1397285,3	159,0	-339200,2
2008	1949129,5	184,2	2808229,0	199,9	-859099,5
2009	250634,2	12,9	1286300,7	45,8	-1035666,5
2010	812209,0	324,3	1766757,5	137,4	-954548,4
2011	1113752,1	138,0	2591229,1	146,7	-1477476,9
2012	1014659,1	91,1	2905214,0	112,1	-1890554,9
2013	888273,0	87,5	2759359,5	95,0	-1871086,5
2014	667926,8	77,6	1928924,0	70,1	-1260997,2
2015	481845,9	72,1	1480699,0	76,8	-998853,1